

HÁMORI Antal

Adalékok emberi jogi (alternatív) jelentésekhez (élet-, egészség-, család-, nő-, gyermek-, menekültvédelem)

TARTALOM: 1. Élet-, egészség-, család-, nő-, gyermekvédelem; 1.1. A kérdéskör komplexitása; 1.2. Házasságkötéshez, emberi reprodukcióhoz való jog; 1.3. Abortuszszabályozás; 1.4. „Eutanázia”, „asszisztált öngyilkosság”; 1.5. Művi meddővé tétel; 1.6. Gyermekvédelmi problémák; 1.7. Házasságvédő javaslatok; 2. Menekültvédelem, migráció; 2.1. Keresztényüldözés; 2.2. Kereszténység és Alaptörvény – vallásszabadság; 2.3. Menedékjog; 2.4. A Hungary Helps Program; 2.5. A NEFE törvény; 2.6. Az üldözött keresztények anyagi támogatása; 2.7. Keresztények védelmét is szolgáló, vallásszabadsággal kapcsolatos törvényi rendelkezések; 2.8. Összefoglalás.

ANTAL HÁMORI: Additional Points on Human Rights (Alternative) Reports (Protection of Life, Health, Families, Women, Children and Refugees)

In conjunction with country reports, alternative reports, proposals, recommendations, statements and resolutions based on various treaties on human rights, the study discusses the ever increasing series of complex and interrelated problems, questions and actions in the area of the protection of life, health, families, women, children and refugees amid severe and intensifying international challenges and substantial differences of opinion. As part of this effort – along with proposals for the protection of marriage – themes such as the right to marry, the right to human reproduction, abortion regulation, euthanasia, assisted suicide and surgical sterilisation are addressed. The section on the protection of refugees and migration focuses on the persecution of Christians, freedom of religion, asylum, the Hungary Helps Programme, as well as on the legal protection, assistance and support of persecuted Christians. All this is interwoven with the concepts of human dignity and the right to selfdetermination also loaded with different semantic content.

I. Élet-, egészség-, család-, nő-, gyermekvédelem

„Minden gyermeket az isteni jóság ajándékának kell tekinteni és szeretettel kell felnevelni”.¹

I.1. A kérdéskör komplexitása

Az emberi jogi egyezmények alapján keletkező országjelentések, alternatív (árnyék-, párhuzamos) jelentések, javaslatok, ajánlások, állásfoglalások, határozatok fókuszában nagymértékben az élet-, az egészség-, a család-, a nő-, a gyermek-, a menekültvédelem problémái, kérdései, feladatai állnak.² Ezek részben átfedik, érintik egymást, és számos összefüggéssel, véleménykülönbséggel bírnak (lásd pl. családtervezés, meddőség, örökbefogadás, demográfiai helyzet, migráció, emberkereskedelem, és a fogyatékkal élők, valamint az idősek védelmére is gondolhatunk³).⁴

1 HITTANI KONGREGÁCIÓ, *Donum vitae* kezdetű instrukció a kezdődő emberi élet tiszteletéről és az utódnemzés méltóságáról, 1987. február 22., in *Acta Apostolicae Sedis* 1988. 70–102., II. B. 5. pont.

2 Lásd pl. az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 2., 4., 8–9., 12. cikk; a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről szóló 1982. évi 10. törvényerejű rendelet 18., 21–22. cikk [vö. pl. *uo.*, 11. cikk 1. bek. f) pont („jogot az egészség védelméhez”), 12. cikk, 14. cikk b) pont („családtervezés), 16. cikk 1. bek. e) pont; United Nations: Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), pl. 2013. évi ajánlás a „nők szexuális és reprodukciós jogai” vonatkozásában is, jelentős európai uniós aktivitással; lásd pl. az Európai Parlament 2018. március 1-jei ajánlás a Tanácshoz az ENSZ nők helyzetével foglalkozó bizottsága 62. ülészakára vonatkozó uniós prioritásokról, J. („szexuális és reprodukciós egészséggel kapcsolatos jogok”), P. („meddőség”), Y. („a nemek közötti egyenlőségnek és a nők szerepvállalásának az előfeltétele a szexuális és a reprodukciós egészség és jogok erőteljesebb támogatása”), Q. („szexuális és reprodukciós egészség”)]; OSZTROVSZKI LILLA, „Az ENSZ Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottságának története és szerepének változása”, in *Iustum Aequum Salutare* 4 (2014) 157–166.; a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény 44. cikk 1–6. bekezdés; LUX ÁGNES, „A magyar alternatív gyermekjogi jelentésről az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága előtt zajlott egyszerűsített eljárásban”, in *Családi Jog* 4 (2020) 10–18.; vö. pl. LÁPOSSY ATTILA (szerk.), *Harminc/30. Jubileumi ombudsman-kötet a Gyermekjogi Egyezmény tiszteletére*, Budapest 2019. Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, 651.; https://gyermekjogiegyezmeny.hu/?page_id=221; pl. ENSZ Gyermekjogi Bizottsága, Magyarország hatodik időszakos jelentésére vonatkozó záró észrevételek (2020), 15; Gyermekjogi Civil Koalíció, A gyermekjogok helyzete Magyarországon (2014–2019) – Alternatív jelentés az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének hazai végrehajtásáról, Budapest, 2019. november, 126.

3 Lásd pl. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XV. cikk (5) bekezdés.

4 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „A család(ok) és a magzati élet védelme a mai magyar jogban demográfiai helyzetképpel”, in *Iustum Aequum Salutare* 4 (2016) 91–151.

Az életvédelem területén ilyen különösen a művi abortusz és az „eutanázia” témája, de az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások is ide tartoznak (lásd pl. még meg nem született gyermekek, embriók, magzatok védelme – vö. pl. genetikai indikáció, magzati „eutanázia”, „számfeletti embriók”, lefagyasztott embriók).⁵ Az élet-, az egészség, a család-, a nő-, a gyermekvédelmet a művi meddővé tétel is érinti,⁶ és ezen egység részét a vallási üldözöttek oltalma, menedékjoga is képezi.⁷ Mindezt átszövi az emberi méltóság, az önrendelkezési jog tárgyköre,⁸ amelyhez a „család”

- 5 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Abortusz és feminizmus vs. életvédelem”, in *Athanasiana* 52 (2021) 114–139.; HÁMORI ANTAL, „Az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásokról”, in *Teológia* 3–4 (2020) 155–176.; HÁMORI ANTAL, „A még meg nem született emberi lény életének és méltóságának tisztelete”, in FAZAKAS SÁNDOR – KOVÁCS KRISZTIÁN (szerk.), *„Mielőtt megformáltak az anyaméhben...” Az élet kezdetén felmerülő döntések keresztyén etikai megközelítése*, (Debreceni Református Hittudományi Egyetem Szociáletikai Intézete Kiadványai 8.), Debrecen 2020, 43–58.; HÁMORI ANTAL, „Az emberhez méltó »halál« megélése – A haldokló, szenvedő beteg életének és méltóságának tisztelete, védelme”, in *Magyar Jog* 7–8 (2017) 487–504.; HÁMORI ANTAL, „Az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások etikai és jogi minősítése”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 4 (2016) 126–151.; HÁMORI ANTAL, „Az »eutanázia« és a katolikus erkölcssteológia”, in FAZAKAS SÁNDOR – FERENCZ ÁRPÁD (szerk.), *Ideje van az életnek, és ideje van a meghalásnak... Életvégi döntések keresztyén etikai megközelítése*, (Debreceni Református Hittudományi Egyetem Szociáletikai Intézete Kiadványai 6.), Debrecen 2014, 97–125.; HÁMORI ANTAL, *Az eutanázia és a túlbuzgó gyógyítás problémája. Etikai, jogi, teológiai szempontok*, Budapest 2013, 157.; HÁMORI ANTAL, „Az »eutanázia« problémája kánonjogi nézőpontból – világi jogi kitekintéssel”, in FILÓ MIHÁLY (szerk.), *Párbeszéd a halálról. Eutanázia a jogrend peremén*, (Bibliotheca Iuridica. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tudományos kiadványai. Acta Congressuum 19.), Budapest 2011, 120–140.; HÁMORI ANTAL, „Az »eutanázia« fogalmához”, in *Magyar Jog* 9 (2010) 561–568.; HÁMORI ANTAL, „Az »eutanázia« fogalma és kánonjogi minősítése”, in *Magyar Sion* 2 (2010) 177–190.; HÁMORI ANTAL, „Az »eutanázia« problémája a katolikus egyházjogban (magyar állami jogi kitekintéssel)”, in *Iustum Aequum Salutare* 2 (2010) 25–44.; HÁMORI ANTAL, „Az »eutanázia« megítélése a katolikus egyház tanításában”, in *Vallástudományi Szemle* 1 (2010) 125–149.; HÁMORI ANTAL, „Az »eutanázia« fogalmi meghatározása, erkölcsi és jogi minősítése”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 1 (2007) 24–32.; HÁMORI ANTAL, „Az in vitro fertilizáció erkölcsi és jogi aspektusai”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 5 (2005) 144–153.
- 6 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „A művi meddővé tételről”, in *Magyar Sion* 2 (2021) 207–212.; HÁMORI ANTAL, „Az életvédelem kritikus pontjai (abortusz, sterilizáció, drogfogyasztás, »eutanázia«)”, in *Teológia* 1–2 (2009) 18–51.
- 7 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Az üldözött keresztyének mai magyar állami védelme, megsegítése, támogatása”, *Magyar Sion* 2 (2020) 267–290.
- 8 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, *Igazságosság, emberi méltóság, szabadság és felelősség, élet- és családvédelem. Tanulmányok az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága részére (2006–2009)*, Budapest 2009, 122.; HÁMORI ANTAL, „Human dignity in church Teaching”, in *Folia Theologica* 2008, 41–62.; HÁMORI ANTAL, „Az emberi méltóság etikai és jogi aspektusa”, in *Teológia* 3–4 (2007) 132–136.; HÁMORI ANTAL, „Az emberi méltóság védelme az egyházi jogban I–II.”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 4 (2003) 12–20., I (2004) 9–18.; HÁMORI

fogalma is szorosan kötődik, és amelybe a házassághoz, házasságkötéshez való jog is beletartozik (a nézeteltérések e tekintetben is óriásiak).⁹

1.2. Házasságkötéshez, emberi reprodukcióhoz való jog

A jelentős véleménykülönbségek többrétegűek, többirányúak (lásd pl. „a nemek közötti egyenlőségnek és a nők szerepvállalásának az előfeltétele a szexuális és a reprodukív egészség és jogok erőteljesebb támogatása”, LMBTQI-törekvések).¹⁰ Magyarország – egyes vélemények

---

ANTAL, „Az »autonómia tisztelete« a magyar jogban (a szíami ikrek élethez való joga és szüleik önrendelkezéshez való joga »kollíziójá«-nak tükrében)”, in *Alma Mater* 5 (2001) 113–134.

- 9 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Vélemény az azonos neműek »házasságáról«, a bejegyzett élettársi kapcsolat szabályozásáról az Alaptörvény negyedik módosítása kapcsán I–II. rész”, in *Deliberationes* 1–2 (2016) 55–88., 2 (2017) 135–168.; HÁMORI ANTAL, „A »bejegyzett élettársi kapcsolat« szabályozásának alkotmánybírói megítélése és szabályozásának vitás kérdései”, in *Magyar Jog* 2 (2011) 93–102.; HÁMORI ANTAL, „A családvédelem aktuális feladatai jogi szempontból”, in *Vigilia* 10 (2010) 788–790.; HÁMORI ANTAL, „A jog a család szolgálatában (az Egyház társadalmi tanításának tükrében, alkotmányjogi vonatkozásokkal)”, in BERAN FERENC (szerk.), *A közjó az Egyház társadalmi tanításában*, Budapest 2008, 31–42.; HÁMORI ANTAL, „Az azonos neműek »házasságkötéséről« szóló »törvény«-javaslat alkotmányjogi reflexiója”, in *Vigilia* 3 (2008) 230–233.; HÁMORI ANTAL, „Vélemény az azonos neműek »házasságáról«, a bejegyzett élettársi kapcsolat szabályozásáról – az Alkotmánybíróság határozatainak tükrében”, in *Családi Jog* 1 (2008) 20–31.; HÁMORI ANTAL, „Az ifjúság egészséges erkölcsi fejlődésének mint társadalmi értéknek a jogi védelme (jogszociológiai aspektusok)”, in *Magyar Jog* 8 (2003) 474–483. Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 12. cikkéhez lásd pl. FERGE ZSIGMOND, „A házasságkötéshez való jog és a görög bíróságok. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntése a Theodorou és Tsotsorou kontra Görögország ügyben”, in *Családi Jog* 4 (2020) 46–50.
- 10 Lásd pl. https://emberijogok.kormany.hu/download/2/06/21000/2011_UPR_nemzeti_jelentes.pdf;
https://emberijogok.kormany.hu/download/e/f5/21000/2011_UPR_civil_jelentes.pdf;
https://emberijogok.kormany.hu/download/f/f5/21000/2011_UPR_ENSZ_jelentes.pdf;
https://emberijogok.kormany.hu/download/0/06/21000/2011_UPR_jelentes_kovetkeztetesekajanlasok.pdf;
https://emberijogok.kormany.hu/download/1/06/21000/2011_UPR_jelentes_kovetkeztetesekajanlasok_kiegazsitas.pdf;
https://emberijogok.kormany.hu/download/3/06/21000/2014_UPR_idokozoi_jelentes.pdf;
https://emberijogok.kormany.hu/download/4/00/51000/2016_UPR_nemzeti_jelentes.pdf;
https://emberijogok.kormany.hu/download/5/00/51000/2016_UPR_nemzeti_jelentes_melleklete.pdf;
https://emberijogok.kormany.hu/download/3/7f/71000/2016_UPR_jelentes_kovetkeztetesekajanlasok.pdf;
https://helsinki.hu/wp-content/uploads/UPR_NGO_coalition_alternative_report_Nov2010_FINAL.pdf;
https://helsinki.hu/wp-content/uploads/UPR_NGO_coalition_RECOMMENDATIONS_Nov2010_FINAL.pdf;

szerint¹¹ túlságosan – nagymértékben, de nem az LMBTQI-szándékok szerinti sokkal szélesebb körben támogatja az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásokat,¹² és határozottan képviseli, hogy: „Magyarország

---

https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/01/unicef_allasfoglalas_lmbt.pdf;
https://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/lmbtszov_nkozifejl_2015sept.pdf;
https://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/hungary_upr_2015_lgbtqi.pdf;
https://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/lmbtszov-hatter_upr_2015dec.pdf;
https://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/lmbt_uprajanlas_2016jul.pdf;
https://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/lmbtszov_uprlepések_2017jun.pdf;
https://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/hrc_lgbtqi_hu_2018.pdf;
https://lmbtszovetseg.hu/sites/default/files/mezo/file/lmbtszov_fovesely_2016aug_o.pdf;
 Emberi Jogi Munkacsoport, Emberi Jogi Kerekasztal, LMBT Emberek Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport; A Magyar LMBT Szövetség javaslatai az ENSZ második egyetemes időszakos felülvizsgálat (UPR) keretében megfogalmazott, a szexuális irányultság és nemi identitás témáját érintő ajánlások végrehajtása érdekében szükséges lépésekről, 2017. június 9., 16 (különösen „Családpolitika újragondolása”); Azonos nemű szülők és gyermekeik, Szivárványcsaládok helyzete, 2016–17, Kutatási összefoglaló, Háttér Társaság, 2017. 41; A Magyar LMBT Szövetség véleménye a Fővárosi Települési Esélyegyenlőségi Program helyzetfelmérési és probléma-feltárési részeinek véleményezési munkaanyagáról, 2016. augusztus 16., 10; Magyar LMBT Szövetség, Háttér Társaság, Labrisz Lesbikus Egyesület, Szivárvány Misszió 2016. július 13. napján kelt, Trócsányi László miniszternek címzett levele; A Magyar LMBT Szövetség és a Háttér Társaság véleménye a második UPR nemzeti jelentés tervezetéről, 2015. december 17., 4; LGBTQI Rights in Hungary, A joint submission by the Hungarian LGBT Alliance, Transvanilla Transgender Association, Háttér Society, Budapest Pride, and Labrisz Lesbian Association, Hungary, UPR 2nd cycle, September 2015, 10; Magyar LMBT Szövetség: Legfrissebb nemzetközi dokumentumok az LMBT személyek emberi jogairól, 2015. szeptember, 3; UNICEF: A szexuális irányultságon és/vagy nemi identitáson alapuló, gyermekekre és szülőkre irányuló diszkrimináció felszámolása, Állásfoglalás, 2014. november, 7 [LMBTQI = lesbikus, meleg, biszexuális, transznemű, queer, interszex; UPR = universal periodic review].

- 11 Lásd pl. A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének állásfoglalása a mesterséges humán reprodukció kérdésében. 2010. november 22. (szentlukacs.hu/irasok/); HARSÁNYI PÁL OTTÓ, „Genetikai forradalom: valóban minden jó, ami technikailag lehetséges?” in *Teológia* 1–3 (2002) 59–76.; HARSÁNYI PÁL OTTÓ, „A prenatalis és a preimplantációs diagnosztika erkölctesteológiai szempontjai I–II.”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 4 (2004) II–21., 1 (2005) 1–6.; NÉMETH GÁBOR, *Bioetikai vázlatok. Bioetika és más életerkölcsi kérdések*, Budapest 2018, 272–280.; SCHAFFLER ORSOLYA, *Gyermekáldás természetesen. Beszélgetések a NaPro Technológiáról*. (Új Ember kiadványok), Budapest, 2017, *Magyar Kurír*, 101.
- 12 Az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásokkal kapcsolatos jelenlegi magyar állami szabályozás az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) IX. fejezetében, a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 15. § (2) bekezdésében, az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások végzésére vonatkozó, valamint az ivarsejtekkel és embriókkal való rendelkezésre és azok fagyasztva tárolására vonatkozó részletes szabályokról szóló 30/1998. (VI. 24.) NM rendeletben, a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető meddőségkezelési eljárásokról szóló 49/1997. (XII. 17.) NM rendeletben, az egészségügyi szolgáltatások nyújtásához szükséges szakmai minimumfeltételekről szóló 60/2003. (X. 20.) ESzCsM rendelet 2. mellékletében, illetőleg a humán reprodukciós eljárás-

védi a házasság intézményét mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az anya nő, az apa férfi. Magyarország támogatja a gyermekvállalást. A családok védelmét sarkalatos törvény szabályozza”.¹³ „Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önzonosságához való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önzonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést”.¹⁴ – amivel például a nemváltoztatás és az azonos neműek párkapcsolata nem fér össze.¹⁵

A nagyon nagy véleménykülönbség megjelenítésére példa, hogy 2020. november 30-án tíz szervezet, csoport – az Amnesty International Magyarország, a Budapest Pride, a Háttér Társaság, a Labrisz Leszbikus

---

sokkal kapcsolatos, kötelezően nyilvánosságra hozandó eredményességi adatok, statisztikák köréről, a nyilvánosságra hozatal módjáról és helyéről, továbbá az ellenőrzés módjáról szóló 339/2008. (XII. 30.) Korm. rendeletben jelenik meg. Vö. pl. 18/2001. (VI. 1.) AB határozat; 108/B/2000. AB határozat (2004. március 16.), amely tartalmazza, hogy: „A mesterséges megtermékenyítéshez hasonlóan a dajkaterhesség – és más reprodukciós eljárások – sem illetnek meg alapjogként senkit”. „Az Alkotmányból a fentiek szerint nem vezethető le olyan alanyi jog, mely házastársak (élettársak) számára a »gyermekhez jutást«, azaz meghatározott reprodukciós eljárások lehetővé tételét, kötelezően biztosítandóvá tenné”. „Az egészséghez való jog biztosításának állami kötelezettsége tehát nem terjed ki bármilyen tetszőleges egészségügyi beavatkozás biztosítására és nem keletkeztet alanyi jogot arra, hogy a humán reprodukció körében egy adott – az orvostudomány szerint lehetséges – beavatkozás-fajtát engedélyezzenek, vagy azt valakin végrehajtsák”. „Ahogy az Alkotmánybíróság az adott ügyben kifejtette, a dajkaterhesség összefüggésében nem beszélhetünk olyan alapjogról, melynek érvényesítése jogszabályi garanciák létrehozását kötelezően igényelné. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság a jogalkotói mulasztás megállapítására irányuló indítványt elutasította”. (Indokolás III. 2., 3., 4., IV.). A korábbi szabályozáshoz lásd pl. a művi beavatkozással történő megtermékenyítésről szóló 12/1981. (IX. 29.) EüM rendelet; 750/B/1990. AB határozat (1991. február 27.).

13 Lásd Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) L cikk (1)–(3) bekezdés. Vö. a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (Csvt.); 43/2012. (XII. 20.) AB határozat; Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) 1. cikk; Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása (2020. december 22.) 1. cikk (az Országgyűlés elfogadta: 2020. december 15.; a köztársasági elnök aláírta: 2020. december 21.; a Magyar Közlöny 285. számában kihirdetve: 2020. december 22.).

14 Lásd Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XVI. cikk (1) bekezdés második mondat; Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása (2020. december 22.) 3. cikk. Vö. pl. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) R cikk (4) bekezdés: „(4) Magyarország alkotmányos önzonosságának és keresztény kultúrájának védelme az állam minden szervének kötelessége.”; XVI. cikk (1) bekezdés első mondat: „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”; *uo.*, (2) bekezdés: „(2) A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést.”

15 A vitához lásd pl. https://labrisz.hu/hirek/civil_szervezetek_egyutt_allnak_ki_a_gyermekek_jogaert_hogy_csaladban_nohessenek_fel.838.html?pageid=58

Egyesület, a Magyar Helsinki Bizottság, a Magyar LGBT Szövetség, a Prizma Transznemű Közösség, a Társaság a Szabadságjogokért, az Utcajogász Egyesület és a Transvanilla Transznemű Egyesület – vezetői öt oldal terjedelmű beadvánnyal az alapvető jogok biztosához fordultak, mert álláspontjuk szerint a fenti változások „jelentősen és hátrányosan érinthetik a gyermekek, valamint a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogait, illetve jogaik érvényesülését” (1. o.). „A T/13647. sz. javaslat [...] tovább növeli a kiszolgáltatott LMBTQI közösségen belüli egyik leginkább kiszolgáltatott csoport, a transz emberek megbélyegzését, illetve ellehetlenítheti az iskolai LMBTQI érzékenyítő programokat, ezáltal csökkenti a homofóbia és a transzfóbia, valamint az iskolai bántalmazás megelőzésének lehetőségét az oktatásban” (2. o.).

„A [T/13648. számú] javaslat elfogadása esetén gyakorlatilag csak házaspárok fogadhatnának örökbe, és ez alól csak Novák Katalin családpolitikáért felelős miniszter személyesen adhatna felmentést. Az örökbefogadás lehetőségének házaspárokra korlátozása a potenciális örökbefogadók számát csökkenti, ezzel elzárva a szülők nélkül maradt gyermekeket attól, hogy családra találjanak” (3. o.). „A T/13648. sz. javaslat amellet, hogy elnyújtja az eljárást és késlelteti az örökbefogadást, azt is figyelmen kívül hagyja, hogy egyedülálló vagy nem házastársi kapcsolatban élő személyek is szerető otthont tudnak egy gyermek számára biztosítani. Alapjogi, eljárásjogi és gyermekjogi szempontból is aggályos, hogy a döntést egyedülálló örökbefogadók esetén a T/13648. sz. javaslat elfogadása esetén kivenné a szakértők kezéből és egy politikusra, a családokért felelős miniszterre bízna. A törvényjavaslat elfogadása esetén a házaspárok által elutasított örökbefogadásra váró gyermekeket inkább külföldre adják örökbe, mintsem magyarországi nem házas szülőket találnának nekik” (3–4. o.).

„2020. november 20-án kelt nyilatkozatában az Európa Tanács emberi jogi biztosa arra kérte a magyar Országgyűlést, hogy halassa el a szavazást az emberi jogokat hátrányosan érintő, fenti javaslatokról. Dunja Mijatović úgy fogalmazott, hogy »a magyar kormány a múlt héten több javaslatot is benyújtott az Alaptörvény és más fontos jogszabályok módosításáról, melyek igen súlyos következményekkel járhatnak az emberi jogokra nézve. Az előzetes egyeztetés nélkül benyújtott komplex jogalkotási csomag olyan kérdésekre vonatkozóan tartalmaz rendelkezéseket, mint a bírói rendszer működése, a választási törvény, az emberi jogok védelmének rendszere, a közpénzek felügyelete és a lesbikus, meleg, biszexuális, transznemű és in-

terszexuális (LMBTI) személyek emberi jogai. A csomag számos javaslata alkalmas a demokrácia, a jogállamiság és az emberi jogok gyengítésére«. A biztos nyilatkozatában úgy fogalmazott, hogy »aggasztónak tartom, hogy egyre fokozódik az LMBTI közösség tagjainak megbélyegzése, jogaikat és emberi méltóságukat pedig politikai érdekeknek rendelik alá. Az Országgyűlés elé terjesztett javaslatok értelmében a kormány például tovább korlátozná az egyedülálló és a bejegyzett élettársi kapcsolatban élők általi örökbefogadást, mivel ezentúl csak a családjogi miniszter kivételes engedélyével fogadhatnának örökbe«. [...] Fentiekre tekintettel megállapítható, hogy az Országgyűlés előtt lévő T/13647. számú, valamint T/13648. számú javaslatok a gyermekek, valamint a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogait sértik” (uo., 4. o.).¹⁶

Ehhez kapcsolódik, hogy az azonos neműek „házassága”, állami elismerésének követelése világszerte egyre nagyobb mértékben terjed. Egyre több államban vezetik be az azonos neműek „házasságát”, egyre erőteljesebben követelik azt, különösen az Európai Unión belül. Az azonos nemű párok így örökbe is fogadhat(ná)nak gyermekeket, és minden egyéb vonatkozásban ugyanazon jogok illetik/illetnék meg őket, mint a heteroszexuális házaspárokat. Mindez alapjaiban változtatja meg a házasságról vallott felfogást (lásd pl. a – lényegileg is – különböző dolgokat ugyanúgy illetik, nevezik), a gyermekek vonatkozásában is nagyon eltérő megközelítésről van szó, és akár „házasság” nélkül is szeretnének örökbe fogadni gyermekeket. Erről a különböző ENSZ-es, EU-s és ET-s jelentések, alternatív (árnyék-, párhuzamos) jelentések, javaslatok, ajánlások, állásfoglalások, határozatok is tanúskodnak.¹⁷

16 Az Országgyűlés a T/13648. számú törvényjavaslat szerinti módosításokat [lásd 100. § és 103. § (1)–(2) bekezdés] 2020. december 15. napján elfogadta, a törvényt a köztársasági elnök 2020. december 21. napján aláírta, a Magyar Közlöny 285. számában, 2020. december 22. napján, CLXV. számmal kihirdették. Vö. pl. a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény 3. § (2) bekezdés: „(2) A bejegyzett élettársakra a házastársak által történő közös gyermekké fogadásra vonatkozó szabályok nem alkalmazhatóak. A bejegyzett élettársi kapcsolat apasági vélelmet nem keletkeztet”.

17 A folyamathoz – a hivatkozott, vonatkozó forrásokon, szakirodalmon túl – lásd pl. HÁMORI ANTAL, „A babaváró támogatás és az első házások kedvezménye a Békvtv. fogságában?”, in *Jogtudományi Közlöny* 9 (2020) 403–415. Vö. pl. az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 12. cikk: „A házasságkötési korhatárt elért férfiaknak és nőknek joguk van a házasságkötésre és a családalapításra, az e jog gyakorlását szabályozó hazai törvények szerint”; EURÓPAI BIZOTTSÁG, „Egyenlőség-

Arra is érdemes felhívni a figyelmet, hogy az Egészségügyi Tudományos Tanács (ETT) Bioetikai Kódexe¹⁸ – 2016. évi első kiadásában is – tartalmazza, hogy „[s]permabankban tárolt ivarsejtek felhasználásával történő utódvállalás – a férj / férfi élettárs infertilitása miatti meddő párkapcsolaton kívül – egyedülálló nők, leszbikus párok számára etikailag elfogadott” (5.1.2.), amely kijelentés a jelenlegi magyar állami szabályozáshoz, valamint az ETT Elnökségének és Humán Reprodukciós Bizottságának 2015. január 20-ai állásfoglalásában foglaltakhoz képest is kétséges, mert például egyrészt ezen utóbbiban az is szerepel, hogy „[a] technológiai haladás által kínált asszisztált reprodukciós lehetőségek egyébként is megosztják a közvéleményt”,¹⁹ másrészt a magyar állami szabályozás – miként azt az LMBTQI-szervezetek a hivatkozott források tanúsága szerint kifogásolják – nem teszi lehetővé leszbikus párok számára (vö. „egyedülálló nő”²⁰) a szóban forgó utódvállalást.²¹

---

központú Unió: Az LMBTIQ személyek esélyegyenlőségére vonatkozó stratégia (2020–2025), 2023-ban féldős európai bizottsági értékelés előterjesztésével”; https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/lgbtiq_factsheet_2020-2025_hu.pdf; https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_20_2068; https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf; https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/lgbtiq_strategy_2020-2025_en.pdf (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/report_list_of_actions_2015-19.pdf).

- 18 Lásd EGÉSZSÉGÜGYI TUDOMÁNYOS TANÁCS, *Bioetikai Kódex. Az orvosbiológiai/klínikai kutatások elveiről és gyakorlatáról*, 2019. (második, bővített kiadás Kásler Miklós miniszter ajánlásával), 5.1. Vö. pl. Az ETT Elnökségének és Humán Reprodukciós Bizottságának (HRB) állásfoglalása a „háromszülős embrió” mesterséges előállításával kapcsolatban (2015. március); Az ETT Elnökségének és Humán Reprodukciós Bizottságának (HRB) állásfoglalása az in vitro fertilizáció sikerességének fokozását célzó beültetés előtti genetikai szűrés (PGS: preimplantation genetic screening) magyarországi alkalmazásáról (2015. január 20.); ETT Humán Reprodukciós Bizottság állásfoglalása a preimplantációs genetikai diagnózis és szűrés kapcsán (2013. március); ETT Humán Reprodukciós Bizottság állásfoglalása a preimplantációs genetikai diagnosztikáról (2008. november 17.). Az ETT-hez és a HRB-hoz lásd pl. az Egészségügyi Tudományos Tanácsról szóló 28/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet, Eütv. 186. § (1)–(3), (6) bekezdés.
- 19 Vö. pl. BODNÁR BÉLA – TÁNDOR ZOLTÁN, „Az asszisztált reprodukciós eljárások etikai és jogi kérdéseinek szabályozása”, in KAÁLI NAGY GÉZA – BÁRTFAI GYÖRGY (szerk.), *A meddőség korszerű diagnosztikája és kezelése*, Budapest 2018, 331.: „[a]z asszisztált reprodukciós eljárások köre az orvostudomány egyik legtöbb etikai és jogi vitát kiváltó területéhez tartozik”.
- 20 Lásd Eütv. 165. § d) pont: „E fejezet alkalmazásában [...] d) egyedülálló nő: az a nagykorú nő, aki a reprodukciós eljárás megkezdésekor nem áll házastársi, élettársi kapcsolatban” (vö. *uo.*, IX. fejezet).
- 21 Lásd HÁMORI ANTAL, „Meghökkenítő kijelentés az ETT »Bioetikai Kódex«-ében”, in *Deliberationes* 2 (2020) 63–72.; HÁMORI ANTAL, „Meghökkenítő kijelentés az ETT »Bioetikai Kódex«-ében”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 4 (2016) 30–37. Az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásokkal kapcsolatos problémákhoz lásd pl. Eütv. 168. § (2), (6) bekezdés,

176. § (4) bekezdés, 178. § (5) bekezdés, 185. § (1)–(5) bekezdés; Eütv. 166–169. §-ához fűzött indokolás; BÓDIS JÓZSEF, „A mesterséges megtermékenyítésből származó magzat”, in DOSZPÓD JÓZSEF (szerk.), *Az intrauterin magzat*, Budapest 2000, 312–322.; PAPP ZOLTÁN, „Élet a megszületés előtt: a magzat mint páciens”, in *Családi Jog* 1 (2004) 19–22.; URBANCSEK JÁNOS – MURBER ÁKOS, „Asszisztált reprodukciós technikával fogant terhességek gondozásának sajátos szempontjai”, in RIGÓ JÁNOS JR. – PAPP ZOLTÁN (szerk.), *A várandós nő gondozása*, Budapest 2005, 605–617. A jogi szakirodalomból lásd pl. JOBBÁGYI GÁBOR, *Orvosi jog. Hippokratésztől a klónozásig*, Budapest 2007, 134–145.; *Jobbágyi Gábor*, „A művi megtermékenyítés jogi és etikai kérdései”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 4 (2004) I–II.; NAVRATYIL ZOLTÁN, „Az anyatesten kívüli embrió mint »jogi személy«? Egyes szabályozási alternatívák problémái az asszisztált reprodukció során létrehozott anyatesten kívüli embrió tekintetében”, in CSEHI ZOLTÁN – KOLTAY ANDRÁS – LANDI BALÁZS – POGÁCSÁS ANETT (szerk.), *(L)ex Cathedra et Praxis. Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából*, Budapest, 2014, 401–412.; NAVRATYIL ZOLTÁN, *A varázsló eltörri pálcáját? A jogi szabályozás vonulata az asszisztált humán reprodukciótól a reprodukzív klónozásig*, Budapest 2012; NAVRATYIL ZOLTÁN, *A varázsló eltörri pálcáját? Az asszisztált humán reprodukciótól a reprodukzív klónozásig – a jogi szabályozás kontúrjai*, Budapest 2010, 307. (doktori értekezés); ZELLER JUDIT, „A reprodukciós szabadság európai összehasonlításban”, in *Közjogi Szemle* 2 (2014) 1–8.; ZELLER JUDIT, „A reprodukciós szabadságról magyar és strasbourgi szemszögből”, in *Iura* 2 (2013) 150–155.; ZELLER JUDIT, *A testen kívül létrejött embriók morális és jogi státusa a reprodukcióhoz való jog és a tudományos kutatás tükrében*, Pécs 2009, 232. (PhD-értekezés); vö. pl. KOVÁCS GUSZTÁV, „A petesejt élettervi okból végzett fagyasztásáról”, in *Iura* 1 (2014) 142–146. Kétségtelen, az LMBTQI-törvények szerinti szándékok a szóban forgó eljárások korai időszakában is megjelentek: lásd pl. BODNÁR ZOLTÁN – BODNÁR BÉLA, „A mesterséges ondóbevitel (Artificialis inseminatio donortól) hatályos jogi szabályozásának egyes kérdéseiről”, in *Magyar Jog* 10 (1984) 856–866.; BODNÁR ZOLTÁN – BODNÁR BÉLA, „Lehet-e az anya személye kérdéses? Adalékok az in vitro fertilisatio és embryo transfer jogi szabályozásához de lege ferenda”, in *Magyar Jog* 12 (1985) 1088–1100.; BODNÁR ZOLTÁN – BODNÁR BÉLA, „A terhesség kihordására irányuló szerződések egyes kérdései az in vitro fertilisatio és az artificialis inseminatio különböző szociobiológiai kombinációiban”, in *Jogtudományi Közlöny* 4 (1986) 183–189. Az ezekkel szembeni ellenvéleményekhez lásd pl. 750/B/1990. AB határozat, Indokolás 2–3. pont („A Népjóléti Minisztérium válasza szerint [...] A házasságban élés azért feltétel a művi beavatkozás elvégzéséhez, mert a család, az anya és az apa együttesen képesek biztosítani a gyermek megfelelő fejlődését”. [...] Az Alkotmány 15. §-a értelmében a Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét. [...] Kívánatos, hogy a gyermekek lehetőleg teljes családban szülessenek, mivel a gyermek fejlődése szempontjából nemcsak az anyai gondoskodásnak, hanem az apa személyének és az apai nevelésnek is rendkívüli fontossága van. Az indítvánnyal megtámasztott rendeletben foglalt korlátozás a művi beavatkozás eredményeként születendő gyermek jogait védi, köztük az Alkotmány 67. §-ában foglaltakat, miszerint minden gyermeknek joga van a családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges [...]”); a meddőséggel kapcsolatos problémák átfogó kezelésére vonatkozó intézkedési terv kialakításáról szóló 62/2005. (VI. 28.) OGY határozat I., VI.; HÁMORI ANTAL, „Az emberi élet védelme a katolikus egyház tanításában”, in *Deliberationes* 2 (2018) 72–93.; HÁMORI ANTAL, „A még meg nem született emberi lény életének és méltóságának tisztelete”, in *Magyar Sion* 2 (2017) 297–309.; HÁMORI ANTAL, „Az emberi élet védelme a katolikus egyház tanítása szerint”, in *Távlatok* 4 (2009) 20–31.; HÁMORI ANTAL, *A humánembrió védelme erkölcssteológiai nézőpontból*, (Erkölcssteológiai Könyvtár 6.), Budapest 2008, 89–103.; HÁMORI ANTAL, *Életvédelem a katolikus Egyház*

A fentiek alapján is látható, hogy a gyermek(ek) érdeke²² tekintetében is alapvető, egymást kizáró véleménnyel (áthidalhatatlannak látszó szakadékkal) bír, felfogásbeli különbségek vannak.²³ A művi abortusz szabályozása vonatkozásában azonban nem annyira a gyermek „megszerzése” érdekében folyik a küzdelem, hanem sokkal inkább – az önrendelkezési

---

jogrendjében világi jogi összehasonlítással, Budapest 2006, 43. (41–47.). A katolikus egyház álláspontjához lásd pl. HITTANI KONGREGÁCIÓ, *Donum vitae* kezdetű instrukció a kezdődő emberi élet tiszteletéről és az utódnemzés méltóságáról, 1987. február 22., *Acta Apostolicae Sedis* 1988, 70–102.; CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE, *Istruzione Dignitas personae su alcune questioni di Bioetica*, Roma 2008, 56.; SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Evangelium vitae* kezdetű enciklika az emberi élet sérthetetlenségéről, 1995. március 25., *Acta Apostolicae Sedis* 1995, 401–522., (Pápai Megnyilatkozások XXVI., Budapest 1995, 13–14. pont); HÁMORI ANTAL, „A Hittani Kongregáció Dignitas personae kezdetű bioetikai útmutatása”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 4 (2016) 39–43.; HÁMORI ANTAL, „A Hittani Kongregáció Dignitas personae című instrukciója”, in *Magyar Sion* 1 (2012) 96–103.; HÁMORI ANTAL, „Dignitas personae (a Hittani Kongregáció bioetikai útmutatásának ismertetése)”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 1 (2011) 8–17. Az ökumenikus párbeszédhez lásd pl. FAZAKAS SÁNDOR – KOVÁCS KRISZTIÁN, *„Mielőtt megformálatok az anyaméhben...” Az élet kezdetén felmerülő döntések keresztyén etikai megközelítése*, (Debreceni Református Hittudományi Egyetem Szociális Intézete Kiadványai 8.), Debrecen 2020, 336.

- 22 Lásd pl. a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény 3. cikk 1. bekezdés; a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) 2. § (1) bekezdés, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:2. § (1) bekezdés; az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikk (2) bekezdés.
- 23 Vö. továbbá pl. HÁMORI ANTAL, „A még meg nem született emberi lény élete és a vele keletkezett fogyatékos gyermek emberi méltósága védelmének összefüggése – válasz az EBH 2015.P.II.-re”, in *Jogtudományi Közöny* 1 (2018) 46–52.; HÁMORI ANTAL, „A vele-keletkezett fogyatékos gyermek élve születése sem káresemény”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 3 (2018) 89–96.; HÁMORI ANTAL, „Az ember élve születése nem káresemény – az EBH2015. P.II. árnyékában és az Alaptörvény tükrében”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 4 (2016) 4–29.; HÁMORI ANTAL, „Az ember élve születése nem káresemény I-II.”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 4 (2009) 143–156., 2 (2010) 63–87.; HÁMORI ANTAL, „Az ember élve születése nem káresemény (a Legfelsőbb Bíróság 1/2008. PJE számú jogegységi határozata; alkotmányjogi aspektusok)”, in *Jogtudományi Közöny* II (2009) 471–482.; HÁMORI ANTAL, „Down-kóros gyermek és szüleinek kórház elleni kártérítési keresete”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 4 (2007) 143–159.; HÁMORI ANTAL, „Kártérítési felelősség a fogyatékossgal való születés miatt?”, in *Magyar Jog* 2 (2007) 92–100.; HERPAI ANNAMÁRIA, „Újabb jelenségek a születéssel kapcsolatos kártérítési igények körében”, in *Magyar Jog* II (2005) 691–701.; JOBBÁGYI GÁBOR, „Az ember mint kár? A joggyakorlat és -elmélet ellentmondásai az Alkotmánybíróság második abortuszdöntése nyomán”, in *Jogtudományi Közöny* 1 (2004) 1–9.; LÁBÁDY TAMÁS, „A fogyatékossgal született gyermek saját jogú kártérítési igényéről”, in *Családi Jog* 3 (2006) 15–25.; NAVRATYIL ZOLTÁN, „Wrongful life – Gondolatok a fogyatékossgal született gyermek sajátjogú kártérítési igényéről”, in *Magyar Jog* 4 (2009) 217–225.; NAVRATYIL ZOLTÁN, „Keresztülhúzott családtervezés: a gyermek, mint kár”, in *Jogtudományi Közöny* 7–8 (2009) 321–333.

jog túlhangsúlyozásaként – a gyermek „elvesztéséért”, illetve a választói szavazatok megszerzéséért, megtartásáért.²⁴

1.3. Abortuszszabályozás

Az abortusz szabályozása nőjogi megközelítésben is egyre nagyobb figyelmet kap. Ehhez a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény és kiegészítő jegyzőkönyve alapján keletkezett (alternatív) jelentések, javaslatok, ajánlások is nagymértékben hozzájárulnak. E tekintetben a feminista szervezetek is jelentős szereppel bírnak; például a Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség és az Európai Roma Jogok Központja 2013. január hónapban Magyarország hetedik és nyolcadik összevont időszakos jelentésének felülvizsgálatához kapcsolódóan tizenegy oldal terjedelmű alternatív jelentést készített az ENSZ CEDAW Bizottsága részére (a 12. oldalon mellékletként a magyar kormányhoz szóló főbb ajánlások szerepelnek). Ez az alternatív jelentés – „abortusztabletta” magyarországi forgalmazása és „sürgősségi fogamzásgátló tabletták” vény nélküli elérhetősége mellett is állást foglalva – egyebek mellett tartalmazza, hogy „[a]z Alaptörvény a fogantatás pillanatától védendőnek nevezi a magzat életét, ugyanabban a mondatban, amely az élethez és emberi méltósághoz való jogról szól. Ez a

24 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Életvédelem a kánoni jogban magyar állami jogi összehasonlítással”, in BIRHER NÁNDOR – FRIVALDSZKY JÁNOS – SZILÁGYI CSABA – VERESS GÁBOR (szerk.), *Contemplata aliis tradere. Studia sollemnia. Professori Géza Kuminetz sexagenario dedicata*, Veszprém 2019, 151–168.; HÁMORI ANTAL, „Az abortusz és a fogamzásgátlás tilalma. Nehéz esetek tárgyalása, a Humanae vitae 50., a Donum vitae 30. és a Dignitas personae 10. évfordulója kapcsán (élet-rivalizálás, válással fenyegetés, IVF-lét megélése)”, in FRIVALDSZKY JÁNOS – TUSSAY ÁKOS (szerk.), *A Természetjog Napja II. Konferenciatanulmányok*, Budapest 2019, 121–158.; HÁMORI ANTAL, „Az abortusz-szabályozás problémái”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 1 (2015) 22–29.; HÁMORI ANTAL, „Természetjog és alkotmányunk – különös tekintettel az élethez való jogra”, in *Iustum Aequum Salutare* 1 (2015) 101–110.; HÁMORI ANTAL, „Életvédelem a mai magyar »jog«-ban (kánonjogi összehasonlítással)”, in *Iustum Aequum Salutare* 1 (2011) 5–13.; HÁMORI ANTAL, „Az életvédelem jogforrási alapjai”, in HORVÁTH-SZABÓ KATALIN (szerk.), *Házasság és Család*, Budapest 2008, 130–159.; HÁMORI ANTAL, „A magzatvédelem kánonjogi aspektusai és az orvos lelkiismereti szabadsága”, in *Studia Wesprimiensia* I–II (2005) 71–93.; HÁMORI ANTAL, „Magzatvédelem a magyar jogban”, in *Családi Jog* 1 (2005) 7–16.; HÁMORI ANTAL, „Magzatvédelem a magyar jogban I–II.”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 3 (2004) 8–21., 4 (2004) 22–34.; HÁMORI ANTAL, „»Várandósság – cselekvőképtelenség« (A cselekvőképtelen állapotos személy véleményének figyelembevétele, illetőleg a törvényes képviselő »kérelem«-előterjesztési jogának határai a »terhesség«-megszakítás iránt indított eljárásban)”, *Magyar Bioetikai Szemle* 1 (2003) 36–40.

szőhasználat megkönnyítheti az abortusz törvényi szabályozásának szigorítását” (7. o.).²⁵

A Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség, a NANE Egyesület, a Patent Egyesület és a Társaság a Szabadságjogokért vezetői 2015. február 2. napján a „sürgősségi tabletta” elérhetőségével kapcsolatban nyílt levelet írtak az egészségügyért felelős államtitkárnak. Ebben arra is emlékeztettek, hogy „az ENSZ CEDAW Bizottsága 2013-ban az alábbi ajánlást fogalmazta meg a magyar állam számára: »biztosítson megfelelő hozzáférést családtervezési szolgáltatásokhoz és megfizethető fogamzásgátló eszközökhöz, beleértve a sürgősségi fogamzásgátló készítményeket is, minden nő számára (...), és szüntesse meg a sürgősségi fogamzásgátlás vénykötelességét«”; a Bizottság 2013-ban a tekintetben is sürgette Magyarországot, hogy »biztosítsa a biztonságos abortuszhoz való hozzáférést a kötelező tanácsadás és orvosilag indokolatlan várakozási idő mellőzésével, az Egészségügyi Világszervezet (WHO) vonatkozó ajánlásával összhangban”.²⁶

A fentiek szerinti alternatív jelentések, ajánlások rendszeresen megjelennek; a nők helyzetével, jogaik érvényesülésével az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa is – jelentékeny civil szervezeti részvétellel – behatóan foglalkozik.²⁷

-
- 25 Vö. pl. HÁMORI ANTAL, „Természetjog és (alkotmány)bírászkodás a még meg nem született emberi lény védelmében”, in FRIVALDSZKY JÁNOS – TUSSAY ÁKOS (szerk.), *A Természetjog Napja. Konferenciatanulmányok*, Budapest 2017, 11–42.; HÁMORI ANTAL, „A még meg nem született emberi lény élete és a vele-keletkezettlen fogvatékos gyermek emberi méltósága védelmének összefüggése a mai magyar jogban”, in FRIVALDSZKY JÁNOS – TUSSAY ÁKOS (szerk.), *A Természetjog Napja. Konferenciatanulmányok*, Budapest 2017, 43–111.; HÁMORI ANTAL, „A »magzati« életének védelme az új alkotmányban”, in *Vigília* 1 (2013) 20–26.; HÁMORI ANTAL, „A még meg nem született ember életének védelme Magyarország új alkotmányában”, in *Magyar Sion* 2 (2012) 163–173.; HÁMORI ANTAL, „A születés előtti emberi élet alkotmányos védelme (alkotmányozás, alkotmánybírászkodás)”, in *Magyar Jog* 1 (2012) 17–27.; HÁMORI ANTAL, „Mikortól ember az ember a 21. századi Magyarország jövőképében – a jog tükrében?”, in BESZTERI BÉLA – MAJOROS PÁL, *A huszonegyedik század kihívásai és Magyarország jövőképe*, (MTA Veszprémi Területi Bizottsága Gazdaság-, Jog- és Társadalomtudományi Szakbizottsága által 2011. május 23-án, Komáromban rendezett tudományos konferencia előadásai), Veszprém 2011, 411–425.; HÁMORI ANTAL, „A magzati élet védelme az új alkotmányban”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 4 (2011) 136–163.; HÁMORI ANTAL, „A magzati élet védelme Magyarország Alaptörvényében”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 3–4 (2011) 130–150.
- 26 Lásd a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló egyezmény végrehajtásához készült 7–8. időszakos kormányjelentés Bizottság által elfogadott záró következtetéseinek 44. pontja kapcsán keletkezett magyar tájékoztató, 6; 9th Periodic Report of Hungary to the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, 2019, 46. Vö. pl. 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, 48/1998. (XI. 23.) AB határozat.
- 27 Lásd egyetemes időszakos felülvizsgálat (UPR) – Magyarország vonatkozásában 2011-ben és 2016-ban. Vö. pl. „A nők szerepének erősítése a családban és a társadalomban” akcióterv

Megállapítható, hogy az ENSZ-en és az Európai Unión belül is kiemelt figyelem övezi az abortusz szabályozását.

Egyes feminista nézetek a szakmai (karrier-)érdekeket is a még meg nem született emberi lény élete elé helyezik, és a 2010. évtől megjelenő magyar kormányzati ciklusok nemzetközi összehasonlításban is kimagasló családtámogató politikáját is élesen támadják („a tradicionális családi értékek politikai szintéren való hangsúlyozása a nők jogok ezzel egyidejű ellehetetlenítésével/kiüresítésével”, „a nők jogainak ignorálásával” tevékenységet állítva).²⁸

Más vélemény szerint a kimagaslóan családtámogató politika nincs ellentétben azzal, hogy – a pozitív változások²⁹ ellenére – még mindig nagyon sok a feladat, rengetegen éheznek, szenvednek. A mélyszegény-

(2021–2030) kidolgozásáért felelős munkacsoport létrehozásáról és működéséről szóló 7/2020. (II. 28.) EMMI utasítás; a gyermekek és a nők védelmének fontosságáról, valamint az Isztambuli Egyezményhez való csatlakozás elutasításáról szóló 2/2020. (V. 5.) politikai nyilatkozat; PAPP ENIKŐ, „Évtizedek szakértelme jogi formában. A nők elleni és a családon belüli erőszakkal szembeni fellépést célzó Isztambuli Egyezményről”, in *Családi Jog* 3 (2020) 25–31.

28 Lásd SEBESTYÉN ANDREA, „Az abortuszról és a jogi feminizmusról – az »abortusz-tanácsadás« és az »abortuszturizmus« esete Magyarországon”, in *Állam- és Jogtudomány* 1 (2018) 93–110. E radikális feminizmus leghíresebb képviselői közé tartozik Catharine Alice MacKinnon és Andrea Dworkin is. Lásd pl. CATHARINE A. MACKINNON, *A feminizmus változásai. Előadások életről és jogról*, Budapest 2001, 247.; vö. pl. MOLNÁR ANDRÁS, „A feminizmus a jogban”, in FEKETE BALÁZS – FLECK ZOLTÁN (szerk.), *Tanulmányok a kortárs jogelméletről*, Budapest 2015, 169–247. (különösen 226–242.; „[...] a feminizmusnak létezik keresztény irányzata, illetve ún. »pro-life feminizmus«, mely azonban az életet a fogantatástól kezdődően védendőnek tartja; és a terhességmegszakítás megtiltása helyett sokkal inkább a terhességmegszakítás végrehajtását tulajdonítják a férfiak elnyomásának, mondván, a férfiak kerülnek a szülői minőséggel járó felelősséget, ezért inkább arra szorítják rá a nőket, akikkel együtt voltak, hogy vetessék el magzatukat, és az abortusz engedélyezése csak a kizsákmányolás e válfajának enged zöld utat. Ezért az abortusz széles körű legalizálása helyett a gyermekvállalás lehetőségein kellene könnyíteni az államnak” – *uo.*, 233.; vö. *uo.*, 234., hivatkozással: „Catharine MacKinnon egy helyütt úgy fogalmazott, hogy a »radikális feminizmus a feminizmus«; és *uo.*, 235–236.: „A radikális feminizmus, noha – mint fentebb láthattuk – téziseit tekintve némileg rokonítható a marxizmussal – MacKinnon szerint módszertanilag posztmarxista –, teljesen egyedülálló megközelítést alkalmaz: a férfifuratalt és a nők ezzel járó elnyomását teszi társadalomképe nék alfájává és omegájává”. – Molnár András ezzel kapcsolatos kritikái megjegyzéseit lásd *uo.*, 236–242.). A 2010. évtől megjelenő családtámogató politikához lásd pl. HÁMORI ANTAL, „A család(ok) védelme és támogatása a mai magyar jogban demográfiai helyzetképpel”, in LUKÁCSI ZOLTÁN – MARTOS LEVENTE BALÁZS (szerk.), „... Mert irgalma örökkévaló”. *Tanulmánykötet 2014–2016*, Győr 2016, 51–73.; család.hu.

29 Lásd pl. LUX, *i. m.*, 15. („a gyermekek szegénységi aránya a KSH adatai szerint jelentősen javult: 2017-ben a 2014-es 25%-ról 15%-ra, 2018-ban pedig 13,9%-ra csökkent a gyermekszegénység.”), 17. Vö. pl. BH2018. 140., BH2020. 238.; <https://unicef.hu/szegregacio-allasfoglalas>; https://gyermekjogjegyzemeny.hu/?page_id=221.

ségre, a rendkívüli megterhelésekre, az egyéb súlyos problémákra az abortusz nem lehet megoldás. Az élet és az életminőség nem áll azonos etikai és jogi síkon (vö. pl. örökbefogadás lehetősége, Magyarországon jelenleg is sok ezren várnak örökbefogadásra). A gyermek jövőjét ezzel nem idealizáljuk. Arról van szó, hogy az emberi lény élete alapvetőbb, nagyobb érték annál, mint hogy a súlyos nehézségekre a válasz az abortusz legyen.³⁰

A téma napjainkban is mind hazai, mind nemzetközi szinten rendkívül jelentős, aktuális.³¹ Az abortusz külföldi szabályozásait illetően számos mű keletkezett. Összefoglalóan azt lehet mondani, hogy különböző okok miatt az államok nagy részében – különösen Európában és Észak-Amerikában – gyakorlati (politikai) kompromisszumként a művi abortusz teljes tiltása és korlátlan szabaddá tétele közötti megengedő szabályozás és gyakorlat létezik, eltérő határidőkkel és indikációkkal (lásd különösen szociális, súlyos válsághelyzet, kriminális, egészségi, genetikai, teratológiai; az életveszély-indikáció általánosan elfogadott). Ennek lényege, hogy a „terhesség” körülbelül első harmadában végül is az állapotos nő szándéka érvényesül, a későbbiek során viszont – néhány, a magyar szabályozásban

30 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Abortusz és feminizmus vs. életvédelem”, in *Athanasiana* 52 (2021) 114–139.

31 Lásd pl. New York állam 2019 januárjában elfogadott, a művi abortuszt nagyobb mértékben megengedő szabályozása (<https://legislation.nysenate.gov/pdf/bills/2019/S240>); 2019-ben a dél-koreai alkotmánybíróság további megengedést előíró döntése; 2018-ban megengedő írországi változás és argentin kísérlet; ellenkező irányban: az USA egyre több államában, pl. Alabama, Arkansas, Georgia, Kentucky, Louisiana, Mississippi, Missouri, Ohio, Tennessee állam 2019. évben elfogadott törvényei (lásd pl. Elizabeth Nash: *Abortion Rights in Peril – What Clinicians Need to Know. The New England Journal of Medicine*, August 8, 2019, 497–499.); a családtervezésről, az emberi embrió védelméről és az abortusz megengedhetőségének feltételeiről szóló 1993. január 7-i törvény, valamint az 1997. június 6-i Büntető Törvénykönyv módosításáról szóló 2016. évi lengyel törvényjavaslat, amely az abortusz állami megengedésének – az állapotos nőnél fennálló életveszély esetét nem számítva – teljes körű visszaszorítását sikertelenül célozta (az abortusz állami megengedésének visszaszorítása jelenleg is napirenden van); magyarországi fejleményként a „terhességmegszakítások” jelentőségének érzékeltetése érdekében szükséges intézkedés bevezetéséről szóló, 2016. június 9-én és 2018. augusztus 29-én előterjesztett országgyűlési határozati javaslat (H/11076., H/1184.); HÁMORI ANTAL, „A művi abortusz visszaszorítása érdekében állást foglaló országgyűlési határozati javaslat margójára”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 1 (2017) 5–28.; HÁMORI ANTAL, „A magzat szívhangjának meghallgatására vonatkozó legújabb országgyűlési határozati javaslat margójára”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 2–3 (2019) 63–75. A magyar és külföldi (ezen belül európai uniós) demográfiai vonatkozásokhoz lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Az abortusz és az eutanázia tendenciái”, in *Deliberationes* 2 (2019) 69–186.

is létező kivétellel – a művi abortusz tilos.³² A probléma súlyát jelzi, hogy az állam objektív, intézményes életvédelmi kötelességének és az állapotos nő önrendelkezési jogának az ütközése a magyar Alkotmánybíróság szerint is indokolási problémákkal küszködik.³³ A magyar alkotmánybírók közül Lábady Tamás megfogalmazta, hogy a magzat jogalany, a művi abortusz – az anya életveszélyének esetét kivéve – alkotmányellenes (alaptörvény-ellenes), és ezt az álláspontot például Frivaldszky János jogászprofesszor is képviseli.³⁴

32 Lásd pl. AGNÈS GUILLAUME – CLÉMENTINE ROSSIER, „L'avortement dans le monde. État des lieux des législations, mesures, tendances et conséquences (Abortion Around the World An Overview of Legislation, Measures, Trends, and Consequences)”, in *Population 2* (2018) 217–306.; BROOKE RONALD JOHNSON JR. – ANTONELLA FRANCESKA LAVELANET – STEPHANIE SCHLITT, *Global Abortion Policies Database: a new approach to strengthening knowledge on laws, policies, and human rights standards. BMC International Health and Human Rights*, 2018. 18:35, 1–5. (<https://doi.org/10.1186/s12914-018-0174-2>); ANIKA RAHMAN – LAURA KATZIVE – STANLEY K. HENSHAW, „A Global Review of Laws on Induced Abortion, 1985–1997”, in *International Family Planning Perspectives 2* (1998) 56–64.; BALOGH HAJNALKA, „Az abortuszok jogi szabályozása a világ országaiban”, in *Terhességmegszakítások, tanulmányok, adatok, jogszabályok, hazai és nemzetközi trendek*, Budapest 2000, 49–64.; JOBBÁGYI GÁBOR, *Az élet joga. Abortusz, eutanázia, művi megtermékenyítés*, Budapest 2004, 82–117.; TÓTH GÁBOR ATTILA, „Az emberi méltósághoz való jog és az élethez való jog”, in HALMAI GÁBOR – TÓTH GÁBOR ATTILA (szerk.), *Emberi jogok*, Budapest 2003, 327–339., (255–361.) Az amerikai egyesült államokbeli szabályozáshoz lásd pl. GRMELA ZOLTÁN, „Az abortuszkérdés szabályozása az Egyesült Államokban”, in *Magyar Jog 11* (1992) 681–689.; UITS RENÁTA, „A részleges szüléssel járó abortusz tilalma az Egyesült Államokban”, in *Fundamentum 4* (2007) 63–78.; a német szabályozáshoz lásd pl. KALÓ ÁGNES, „Az abortusz jogi szabályozása Németországban, a Német Alkotmánybíróság döntése”, in *Magyar Jog 2* (1994) 92–99. és SCHANDA BALÁZS, „A német Alkotmánybíróság új határozata az abortuszkérdésben”, in *Jogtudományi Közlöny 11–12* (1993) 483–487.

33 Lásd 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, Indokolás D) 2. d) pont.

34 Lásd pl. 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, Dr. Lábady Tamás alkotmánybíró párhuzamos véleménye, 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, Dr. Lábady Tamás alkotmánybíró különvéleménye; FRIVALDSZKY JÁNOS, *Tanulmányok a jog erkölcsi alapjairól, emberi méltóság, szabad vasárnap, uzsora, pénzügyi világválság*, Budapest 2015, 7–12.; FRIVALDSZKY JÁNOS, „Az emberi személy és annak méltósága jogfilozófiai perspektívában – különös tekintettel a jogalanyisághoz és az élethez való jog aktuális kérdéseire”, in *Acta Humana 1* (2014) 7–73.; FRIVALDSZKY JÁNOS, „Szempontok a családvédelmi törvény értékeléséhez”, in *Iustum Aequum Salutare 2* (2012) 67–69. (57–69.); FRIVALDSZKY JÁNOS, *A jogfilozófia alapvető kérdései és elemei*, Budapest 2011, 19–48.; FRIVALDSZKY JÁNOS, „Az emberi személy alkotmányos fogalma felé a méhmagzat életjogának tesztjén keresztül”, in SCHANDA BALÁZS – VARGA Zs. ANDRÁS (szerk.), *Látletel közjogunk elmúlt évtizedéről*, Budapest 2010, 19–51.; FRIVALDSZKY JÁNOS, „Jogalanyiség és a jog mint egyetemes elismerő viszony. A legújabb olasz jogfilozófiai eredmények tükrében”, in *Iustum Aequum Salutare 2* (2009) 11–54.; HÁMORI ANTAL, „A magzat élethez való joga a magyar bírói gyakorlatban”, in *Magyar Jog 4* (2002) 227–231.; HÁMORI ANTAL, *A magzat élethez való joga*, Budapest 2000, 153.; HÁMORI ANTAL, „A magzat élethez való joga”, in *Magyar Bioetikai Szemle 3* (2000) 1–10.; HÁMORI ANTAL, „A magzat jogalanyiséga és perbeli jogképessége

A nők fokozott védelmét számos jogszabályi rendelkezés szolgálja. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XV. cikk (3) és (5) bekezdése kimondja, hogy *a nők és a férfiak egyenjogúak, Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.*³⁵ A 14/1995. (III. 13.) AB határozat indokolásának II. részében foglaltak szerint „[a] férfi és nő egyenjogúságának addig van értelme, amíg a férfi és nő közötti természetes különbséget elismerjük, s erre figyelemmel valósul meg az egyenjogúság”. Egyes vélemények szerint a felelősségteljes

---

a hatályos magyar jogban I–II.”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 4 (1999) 8–17., 1 (2000) 7–14. Az ún. „méhen kívüli terhesség” esetéhez, amikor az anya életét meg kell menteni, különben az anya és a még meg nem született emberi lény is meghal, az utóbbi halálának bekövetkezését sem etikai, sem jogi értelemben nem tartva ölésnek, lásd pl. HÁMORI ANTAL, „A »duplex effectus« és a »kisebbik rossz« elve az állapotos nő életveszélye esetén”, in *Magyar Sion* 2 (2018) 239–253.; HÁMORI ANTAL, „A »duplex effectus« elve és a »kisebbik rossz« elve az állapotos nő életveszélye esetén”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 3–4 (2017) 4–16.

- 35 A nők fokozott védelméről, támogatásáról szóló jogszabályi rendelkezésekhez lásd pl. Csvt. 16. § (1)–(2) bekezdés: „(1) A várandós anyát, illetve a kiskorú gyermeket nevelő szülőt külön törvény szerinti kedvezmények illetik meg a) a foglalkoztatásra irányuló szerződés munkavégzés helyének megváltozása miatti módosítása, b) a rendkívüli, illetve az éjszakai munkavégzésre való igénybe vehetőség, c) a más helységben végzendő munkára kötelezés, továbbá d) a várandóssággal összefüggő orvosi vizsgálat munkaidő-kedvezménye esetén. (2) A várandós, illetve egy évesnél fiatalabb gyermeket nevelő nő csak az egészségi állapotának megfelelő olyan munkakörben lehet foglalkoztatni, amelyhez hozzájárult, és amelyben alpbére nem kevesebb, mint a megelőző munkakörében. A megfelelő munkakör felajánlása vagy kialakítása a foglalkoztató feladata. Amennyiben a foglalkoztató nem tud ilyet biztosítani, a nőt a munkavégzés alól fel kell menteni, és részére külön törvényben foglaltak szerint alpbért kell folyósítani”; 18. § [c] pont]: „A szülő külön törvény szerinti felmondási védelem alatt áll, ha a) háromévesnél fiatalabb gyermeket nevel, b) beteg gyermekét ápolja, c) várandós, szülési szabadságon vagy a gyermek otthoni gondozása céljából igénybe vett fizetés nélküli szabadságon van, illetve emberi reprodukciós eljárással összefüggő kezelésben vagy gyermek örökbe-fogadására irányuló eljárásban vesz részt”; 20. § (1)–(2) bekezdés [(1) bekezdés b)-c) pont, (2) bekezdés]: „(1) A család gyermekvállalással és gyermekneveléssel kapcsolatos feladatai ellátásának segítésére – külön törvényben foglaltak szerint – a) mindkét szülő pótszabadságra, b) a gyermekét szoptató anya munkaidő-kedvezményre, és c) a várandós, illetve szülő nő szülési szabadságra jogosult. (2) A szülési szabadság időtartama nem lehet rövidebb huszonnégy hétnél, kivéve, ha az anya a szülést követően nem tudja, vagy nem akarja a gyermekét gondozni”; 23. § (1) bekezdés: „(1) Az állam pénzbeli támogatás vagy természetbeni ellátás formájában hozzájárul a várandóssággal, a szüléssel, a szülőnek a gyermek – legalább hároméves koráig történő – gondozásával és nevelésével, valamint a tanítatásával összefüggő költségeihez”; a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 53. § (3) bekezdés a) pont, 60. § (1)–(2) bekezdés, 65. § (3) bekezdés a)-b), e) pont, 113. § (1) bekezdés a) pont, (2)–(3) bekezdés, 127. § (2) bekezdés, 219. § (1)–(2) bekezdés [(2) bekezdés a) pont], 295. § (1) bekezdés [f] pont], 299. § c) pont; a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény 87. § 8/A. pont; az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 30/A. § (1)–(2) bekezdés, 31. § (1)–(2) bekezdés, 65. § a)-e), h), j) pont; Eütv. 41. §, 86. § (1)–(2) bekezdés, 142. § (1) bekezdés, (3) bekezdés c) pont ca)-cc) alpont.

családtervezés a nő és a férfi (a házastársak) egyesülése előtti időpontban jelenik meg.³⁶ Maga a szabályozás is tartalmazza, hogy „a terhességmegszakítás nem a családtervezés és a születésszabályozás eszköze”.³⁷

A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kimondja, hogy „a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után”.³⁸ Az Egyezmény, amely szerint tehát a gyermeknek születése előtt is megfelelő jogi védelemre van szüksége, egyebek mellett tiltja a gyermek bántalmazását, kínzását, testi fenyegetését és más kegyetlen, embertelen vagy megfélemlítő büntetésnek, illetve bánásmódnak való alávetését,³⁹ amit az életének kioltása nyilvánvalóan kimerít.⁴⁰

36 Vö. pl. 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, dr. Zlinszky János alkotmánybíró párhuzamos véleménye III. 3. pont. A családi életre, az egészséges életre neveléssel, a természetes családtervezéssel kapcsolatos szakirodalomból lásd pl. HORTOBÁGYINÉ NAGY ÁGNES (szerk.), *Családi életre nevelés az oktatásban. Család-órákat segítő kézikönyv*, Budapest 2005, 443; MARTOS TAMÁS – HORTOBÁGYINÉ NAGY ÁGNES, „Áldás vagy átok a termékenység?” HORVÁTH-SZABÓ KATALIN (szerk.), *Házasság és család*, Budapest 2008, 228–282.; FEKETÉNÉ SZAKOS ÉVA, „A házasság-előkészítés mint felnőttképzés”, in HORVÁTH-SZABÓ KATALIN (szerk.) *Házasság és család*, Budapest 2008, 283–297.; TURGONYI ZOLTÁN, „A házasság természetjogi alapjai”, in *Iustum Aequum Salutare 2* (2012) 99–118.; „Jövünk a család (2).”, in *A családok lelkipozíciója*. Budapest 1994, 151.; JOHN & SHEILA KIPPLEY, *A természetes családtervezés művészete*, Budapest 1986, 269.; EVELYN BILLINGS & ANN WESTMORE, *A Billings-módszer. Családtervezés gyógyszer és eszközök nélkül*, 1994. Természetes Családtervezést Segítő Egyesület, 292.; MEGYERI VALÉRIA, *Születésszabályozás a család teológiájának tükrében. A Billings-módszer ismertetése*, (Erkölcssteológiai Könyvtár 7.), Budapest 2009, 160.; THOMAS W. HILGERS, *Creighton Model, Fertility Care™ System. An Authentic Language of a Woman's Health and Fertility™ (Fertility Care™ and NaProTechnology™)*, Omaha, Nebraska, USA, 2016. 6. kiad., 83.; TERMÉSZETES CSALÁDTERVEZÉSI TANÁCSADÓK MUNKAKÖZÖSSÉGE, *Természetes és Biztonságos. Természetes Családtervezés*, 1994, 88; *Természetes & biztonságos, Tankönyv és Munkafüzet*, Budapest 2015, 125. 165.

37 Lásd a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény (Mvt.) preambulum. Vö. az Mvt. végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet.

38 Lásd a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény preambulum.

39 Lásd Egyezmény 37. cikk a) pont, 39. cikk; vö. pl. Gyvt. 6. § (4)–(6) bekezdés; az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 3. cikk.

40 A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 54. § (1) bekezdése szerinti „veleszületettség”-gel kapcsolatos különböző véleményekhez lásd pl. 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, dr. Lábady Tamás alkotmánybíró párhuzamos véleménye 6. pont, dr. Zlinszky János alkotmánybíró párhuzamos véleménye II. 3–4. pont, 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, dr. Lábady Tamás alkotmánybíró különvéleménye 1. pont, dr. Holló András alkotmánybíró

A 48/1998. (XI. 23.) AB határozat szerint is az abortusz a társadalomra veszélyes, káros cselekmény: „[...] a magyar jog (is) alapvetően társadalomra veszélyesnek tartja az abortuszt [...]” – „[...] a Büntető Törvénykönyv a jogellenes terhességmegszakítást mint magzatelhajtást bűncselekményként büntetni rendeli [...]”. „[...] a magzatelhajtás esetében [...] a jogrend meghatározott, a büntetőjogon kívüli megfontolások alapján csupán megtűri a társadalomra veszélyes, káros cselekményt”; valamint: „Az állam nem mondhat le arról, hogy az abortusz társadalomra veszélyességét fenntartsa”.⁴¹

Mindemellett arra a súlyos problémára is fel kell hívni a figyelmet, hogy a Magyar Orvosi Kamara (MOK) Etikai Kódexe⁴² – többszöri figyelemfelhívás⁴³ ellenére, régóta – *contra legem* tartalommal bír. A Kó-

---

párhuzamos indokolása 2. pont, és LENKOVICS BARNABÁS, „Értékproblémák az abortusz jogi szabályozásában”, in PESCHKA VILMOS (szerk.), *Élet és jog*, Budapest 1993, 68. (64–72.). Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) elhagyta a „veleszületettséget”; vö. 23/1990. (X. 31.) AB határozat. Az emberi embrióval kapcsolatos szakirodalomként lásd pl. ANGELO SERRA – ROBERTO COLOMBO, „A humánembrió identitásának és státuszának kérdése természetudományos szempontból”, in JUAN DE DIOS VIAL CORREA – ELIO SGRECCIA (szerk.), *A humánembrió identitása és jogállása. A Pápai Életvédő Akadémia dokumentációja*, Budapest 2001, 130–196.; T. W. SADLER, LANGMAN, Orvosi embriológia, Budapest 2014, 12. kiad., 426.

41 Lásd 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, Indokolás III. 3. c) pont, 4. pont, IV. 2. pont.

42 Lásd mok.hu.

43 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Újabb könyv az orvos-beteg jogviszonyok köréből”, in *Magyar Jog* 10 (2020) 617–619.; HÁMORI ANTAL, „Az abortusz és a fogamzásgátlás tilalma – nehéz esetek tárgyalása, a Humanae vitae 50., a Donum vitae 30. és a Dignitas personae 10. évfordulója kapcsán (élet-„rivalizálás”, válással fenyegetés, IVF-lét megélése)”, in *Athanasiana* 2018/1. 55–60. (45–95.); HÁMORI ANTAL, „Reflexió a Magyar Orvosi Kamara 2012. január 1-én hatályba lépett Etikai Kódexének »az ún. orvosi javallatra történő abortusz lehetősége« szövegrészéhez”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 3 (2016) 23–25.; HÁMORI ANTAL, „Reflexió a Magyar Orvosi Kamara 2012. január 1-én hatályba lépett Etikai Kódexének »az ún. orvosi javallatra történő abortusz lehetősége« szövegrészéhez”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítójá* 3 (2016) 96–101. Az Etikai Kódex *contra legem* tartalma miatt a MOK elnökét, Éger Istvánt 2016. december 21-i e-mailemmel kerestem meg, amelyre Wittmann István, az Etikai Kollégium elnöke 2017. január 21-én e-mailben arról tájékoztatott, hogy leveletem „az Etikai Kollégium megkapta, és a legközelebbi kollégiumi ülésen tárgyalni fogja”; 2017. március 17-i e-mailemben kértem az Etikai Kollégium elnökét, „szíveskedjen tájékoztatni, hogy az alábbi, 2016. december 21-i levélben milyen döntés született”; az Etikai Kollégium elnöke 2017. május 9-i e-mailjében a következőkről tájékoztatott: „Beadványát az Etikai Kollégium részéről köszönettel vettük, annak tartalma – az Etikai Kódex tartalmát érintő más beadványokhoz hasonlóan – 2017. március 22-i ülésünkön ismertetésre került”; 2017. május 9-i e-mailemben kértem az Etikai Kollégium elnökét, hogy „szíveskedjen majd a döntésről, az Etikai Kódex módosításáról is tájékoztatni”; a mai napig, a kézirat 2021. február 4-i lezárásáig az Etikai Kódex módosításáról tájékoztatást nem kaptam, a MOK honlapján az Etikai Kódex ugyanazzal a *contra legem* tartalommal szerepel. A probléma miatt az illetékes minisztert,

dex II. 10. pontjának (4) és (5) bekezdése tartalmazza: „Minden orvos joga, hogy lelkiismereti okból elzárkózzék a nem orvosi javallat alapján kezdeményezett terhesség-megszakítás végzésétől, vagy abban közreműködéstől”. „Az anya életét veszélyeztető, vagy súlyos betegségét okozó terhesség, illetve a magzat életképtelensége vagy gyógyíthatatlan betegsége esetén felmerül az ún. orvosi javallatra történő abortusz lehetősége”. Ennek értelmében az „orvosi javallat” körébe tartozik az anya életveszélye, súlyos betegsége, a magzat életképtelensége és gyógyíthatatlan betegsége. A (4) bekezdés idézett mondata – figyelemmel az (5) bekezdés ugyancsak kifogásolt⁴⁴ részére – a mai magyar állami szabályozáshoz képest is, az orvosok jogait sértve helytelen. Egész pontosan annyiban, hogy az orvosoknak nem csak a Kódex szóban forgó, idézett „orvosi javallatá”-n kívüli esetekben van joguk megtagadni a művi abortusz végzését, illetve az abban való közreműködést. Az Mvt. 14. §-a ugyanis a következő rendelkezést tartalmazza: „A terhességmegszakítás elvégzésére, illetve az abban való közreműködésre – az állapotos nő életét veszélyeztető ok kivételével – orvos és egészségügyi szakdolgozó nem kötelezhető”.⁴⁵ A Kódex II. 2.2. pontjának (16) bekezdése szerint: „A különleges kezelési helyzetekkel – így különösen [...] az abortusszal [...] kapcsolatos jogszabályi rendelkezések vétkes megszegése egyben etikai vétségnek is minősül”.

1.4. „Eutanázia”, „asszisztált öngyilkosság”

A hivatkozott forrásokban, szakirodalomban foglaltak szerint az abortusz témájához hasonlóan az „eutanázia” is az érdeklődés középpontjában van. E tekintetben is egyre inkább az önrendelkezési jog hangsúlyozása jelenik meg; az „eutanázia”, „asszisztált öngyilkosság” állami megengedése az utóbbi években világszerte terjed.⁴⁶

Kásler Miklóst 2018. június 5-i e-mailemmel kerestem meg, amelyre a mai napig nem kaptam választ. Vö. pl. a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény.

44 Lásd pl. (a Kódex értékes tartalmáról is írva) az előző lábjegyzetben szereplő 2016., 2018. évi írásokat.

45 Lásd még pl. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) VII. cikk (1) bekezdés, 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, 48/1998. (XI. 23.) AB határozat.

46 Részletesen lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Az »eutanázia« aktuális kérdései (etikai, jogi, teológiai aspektusok)”, in *Magyar Bioetikai Szemle* 1–2 (2020) 24–54.; JULESZ MÁTÉ, *Az orvosi jog működés közben. A hálapénztől a kártérítésig*, Budapest 2018, 45–96.; JULESZ MÁTÉ, *Az orvosi jog aktualitásai. Az eutanáziától a klónozásig*, Budapest 2016, 25–31.

1.5. Művi meddővé tétel

Ugyancsak az önrendelkezési jogra hivatkozva gondolják sokan, hogy a családtervezési célú művi meddővé tételhez is joguk van. A kérdés azonban ebből a szempontból sem olyan egyértelmű (vö. pl. egészségvédelem, népesedéspolitikai szempontok).⁴⁷ A téma több vonatkozásban is kiemelt figyelmet érdemel. Egyrészt a tájékozott beleegyezés szempontjából, különösen pszichiátriai betegek, illetve fogvatartottak, egyéb kiszolgáltatott helyzetben lévők – például gyermekek – esetében (lásd pl. kényszersterilizálás, egészségügyi ok),⁴⁸ másrészt abból a szempontból, hogy ha a beleegyezés tájékozott is, a művi meddővé tételnek melyek a határai, megengedhető feltételei, e tekintetben helyes-e a családtervezési cél, és ha igen, akkor mennyiben. Ezek a kérdések a magyar és a külföldi, nemzetközi szabályozásokban, gyakorlatokban – alapjogi, emberi jogi összefüggésekkel (is) – egyaránt felvetődnek.⁴⁹ Véleményem szerint a foganás megakadályozásának drasztikus formája a családtervezési célú művi meddővé tétel (sterilizáció). Az életellenes magatartásokkal (lásd pl. abortusz,⁵⁰ „eutanázia”,⁵¹ „öngyilkosság”⁵²) való hasonlóság az emberi élet elutasítása (megsemmisítése) és az emberi élet továbbadásának elutasítása között áll fenn: mindkét esetben az élet elutasításáról van szó, az előbbi esetben az élet kioltásával, ami nyilvánvalóan súlyosabb. Megfigyelhető az is, hogy míg a „mesterséges megtermékenyítés” esetében a „mindenáron” való gyermekhez jutás iránti vágy jelenik meg, addig a

47 Lásd pl. 43/2005. (IX. 14.) AB határozat, Eütv. 187. §, 187/A-B. §.

48 Lásd pl. BUZÁS PÉTER, „Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete egy roma nő kényszersterilizálásáról. A hátrányos megkülönböztetés bizonyításának nehézségei”, in *Jogesetek Magyarázata* 3 (2014) 75–81. [V.C. v. Slovakia ügy; a CEDAW/OP/HUN (2) 4/2004 (A.S. v. Hungary) ügyre is utalva].

49 Lásd pl. „Az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságának »Eszmecsere a művi meddővé tételről« címmel megtartott szakmai tanácskozása 2006. július 20.». Budapest, 2006. Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága.

50 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „A mai magyar abortusz-szabályozás problémái és az ezen szabályozást is sértő magatartások I-II.», in *Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 4 (2015) 145–166.; 1 (2016) 10–22.

51 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, *A haldokló, beteg ember életének és méltóságának tisztelete az Egyház tanításában, Az „eutanázia” problémája erkölcsi teológiai szempontból, profán szakirodalmi és jogi kitekintéssel*, (Erkölcsteológiai Könyvtár 8.), Budapest 2009, 352.

52 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Az öngyilkosság kánonjogi nézőpontból”, in FILÓ MIHÁLY (szerk.), *Halálos bűn és szabad akarat. Öngyilkosság a jogtudomány tükrében*, (Bibliotheca Iuridica. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tudományos kiadványai. Acta Congressuum 20.), Budapest 2013, 88–100.

családtervezési célú sterilizációnál ennek éppen az ellenkezője.⁵³ A sterilizáció nyilvánvalóan nem szolgálja a humánembrió védelmét; akkor sem, ha a foganás még nem következett be,⁵⁴ és akkor sem, ha a foganás esetleg mégis bekövetkezett, amit elvileg akkor sem lehet kizárni, ha valóban roppant kicsi a valószínűsége (ezen utóbbi esetben az embrió egészséges fejlődése jóval kevésbé biztos). Hangsúlyozandónak tartom, hogy a sterilizáció majdnem mindig végleges, alapvetően visszafordíthatatlan. A családtervezési célú művi meddővé tétel az ember egészségét is súlyosan sérti;⁵⁵ maradandó fogyatékossgal, illetve súlyos egészségromlással, -károsítással jár, ezért az abba való beleegyezés – véleményem szerint – nem vehető figyelembe (nem létezik „öncsonkításhoz való jog”).⁵⁶ Az emberi termékenység nem pusztán személyes, hanem közösségi, társadalmi érték is; emiatt sem csorbítható. A sterilizáció az illető személy önrendelkezési jogának (kötelességének) gyermekek nemzésére, fogamzására és nevelésére vonatkozó későbbi gyakorlását – szinte minden esetben – ellehetetleníti. Magyarország Alaptörvényének negyedik módosí-

- 53 Lásd pl. ÉLETVÉDŐ FÓRUM, „Állásfoglalás az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárásokról, Budapest 2006. március 25.”, in ORSZÁGGYŰLÉS EMBERI JOGI, KISEBBSÉGI, CIVIL- ÉS VALLÁSÜGYI BIZOTTSÁGA, „Az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottságának. »Eszmecsere a művi meddővé tételről« címmel megtartott szakmai tanácskozása 2006. július 20.”, Budapest 2006, 90–94.; HÁMORI ANTAL, *A humánembrió védelme erkölcssteológiai nézőpontból*, (Erkölcssteológiai Könyvtár 6.), Budapest 2008, 89–108. (vö. *uo.*, 81–88.); HÁMORI ANTAL, „Az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások erkölcsi és jogi aspektusai”, in HÁMORI ANTAL – ROJKOVICH BERNADETTE – SZILÁGYI SZILVIA (szerk.), *Szabadságra elhivatva az életért*, (Magyar Katolikus Családégyesület), Budapest 2007, 65–75.; HÁMORI ANTAL, „Az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások erkölcsi és jogi minősítése”, in *A Magyar Katolikus Orvosok Szent Lukács Egyesületének Tudósítója* 4 (2006/1) 121–135.; HÁMORI ANTAL, „Az emberi reprodukcióra irányuló különleges eljárások erkölcsi és jogi minősítése”, in *Studia Wesprimiensia* I–II (2006) 125–135.
- 54 Vö. pl.: az ember biztosítási szerződésben kedvezményezettként akkor is szerepelhet, ha még meg sem fogant; JOBBÁGYI GÁBOR, *Magyar polgári jog II. Személyi jog*, Miskolc, 1997, 21.
- 55 Lásd pl. URBANCSEK JÁNOS – MURBER ÁKOS, „Asszisztált reprodukciós technikával fogant terhességek gondozásának sajátos szempontjai”, in RIGÓ JÁNOS JR. – PAPP ZOLTÁN (szerk.), *A várandós nő gondozása*, Budapest 2005, 615. („a recanalizációs műtét csak az esetek kis részében eredményes”). Vö. pl. SZENT II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Familiaris consortio* kezdetű apostoli buzdítás az egész katolikus Egyház püspökeihez, papjaihoz és híveihez a keresztény család feladatairól a mai világban. 1981. november 22., in *Acta Apostolicae Sedis* (1982) 81–191., (Pápai Megnyilatkozások V.), Budapest 1982, 30. pont [HEINRICH DENZINGER – PETER HÜNERMANN, *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, Bányterenyé – Budapest 2004, 4711. pont].
- 56 Lásd pl. HÁMORI ANTAL, „Életvégi döntések – autonómia és életvédelem kánonjogi és világi jogi összehasonlításal”, in *Magyar Sion* 1 (2019) 89–98.; 1983. évi *Codex Iuris Canonici*, 1397. kánon, *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, 1451. kánon.

tása kapcsán tehetette meg a törvényhozó, hogy az Eütv. módosításával nagyon jelentősen visszaszorította a családtervezési célú művi meddővé tételt;⁵⁷ az alapvető jogok biztosa nem is fordult az Alkotmánybírósághoz.⁵⁸ Álláspontom szerint a sterilizáció csak szigorúan gyógyító jellegű orvosi javallat esetén – arányosan – megengedett, és a beavatkozásnak a tájékozott beleegyezés is feltétele.⁵⁹

1.6. Gyermekvédelmi problémák

A gyermekvédelem területén is régóta fennálló súlyos probléma a hatóságok jelentős túlterheltsége, késedelmes, jogsértő gyakorlata, amelynek megszüntetése érdekében további lépéseket kellene tenni.⁶⁰

Az is előfordul még mindig, hogy a hatóság jogi iránymutatást, jogszabályértelmezést tartalmazó minisztériumi állásfoglalást követ, alkalmaz „egyedi ügy eldöntésére”, és hivatkozza azt meg a közigazgatási perben, ráadásul egy olyan állásfoglalást, amely súlyosan téves jogszabályértelmezést foglal magában.⁶¹

Az Alaptörvény negyedik módosítása utáni alkotmánybírósági gyakorlat szerint is irányadó 60/1992. (XI. 17.) AB határozat értelmében az ilyen aktus kiadása és az ezzel való irányítás gyakorlata alaptörvényellenes, ezért arra hivatkozni, azt figyelembe venni, alkalmazni jogilag tilos, nem szabad.⁶² Az EMMI állásfoglalás ezen minőségén az EMMI

57 Lásd Eütv. 187. § (1a) bekezdés [beiktatta: 2013. évi CCLII. törvény 8. § (16) bekezdés; hatályos: 2014. március 15-től]: „A művi meddővé tétel az (i) bekezdés a) és b) pontja szerinti személy kérelmére családtervezési célból 40. életévét betöltött vagy három vér szerinti gyermekkel rendelkező személynél végezhető el”; részletesen lásd Eütv. 187-187/B. §, 2013. évi CCLII. törvény 8. § (16)–(19) bekezdés, (21) bekezdés d)–h) pont, (22) bekezdés a)–c) pont. Vö. 43/2005. (XI. 14.) AB határozat és Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) 19. cikk (2) bekezdés.

58 Lásd az indokokkal: ajbh.hu/-/az-alapveto-jogok-biztosa-a-muvi-meddove-tetelre-vonatkozo-szabalyokrol

59 Részletesen lásd HÁMORI ANTAL, „A művi meddővé tételről”, in *Magyar Sion* 2 (2021) 207–212.

60 Vö. pl. HÁMORI ANTAL, „A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásában bekövetkezett hatáskörváltozásról, valamint a folyamatos kapcsolattartás pótlásának nehézségeiről – egy jogeset kapcsán”, in *Családi Jog* 4 (2020) 26–31.; LUX, *i. m.*, 12. („a gyermekvédelmi hatóságok jelentős túlterheltsége, intenzív személyi fluktuációja a legfőbb érdek sérelmét okozza”).

61 Lásd Debreceni Törvényszék 2021. január 25. napján meghozott, 13.K.702.611/2020/8. számú végzés, indokolás [10] bekezdés; EMMI 2018. október 25. napján kelt állásfoglalás 2. „A fentiek értelmében, [...]” kezdetű mondat. Vö. előző lábj. HÁMORI, *i. m.*, 28–30.

62 Lásd Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) B) cikk (1) bekezdés.

állásfoglalás 3. oldalán lévő „Felhívom szíves figyelmét, [...]” kezdetű mondat sem változtat, mert az EMMI állásfoglalás jogi iránymutatást, jogszabályértelmezést tartalmaz, és a „Felhívom szíves figyelmét, [...]” kezdetű mondattal is alkalmas arra, hogy azt a jogalkalmazó szervek – például a konkrét eset alperese – és az ügyfelek kövessék, az alperes a nyilatkozata szerint az EMMI állásfoglalásban foglaltakat kötelező normaként követte is, és a perben is az EMMI állásfoglalásban foglaltakra hivatkozott.

Az említett AB határozatból idézve: „Az Alkotmánybíróság elvi éllel mutat rá arra, hogy az indítvánnyal támadott és hasonló minisztériumi, egyéb központi állami szervektől származó, jogi iránymutatást tartalmazó leiratok, körlevelek, iránymutatások, útmutatók, állásfoglalások és egyéb informális jogértelmezések, amelyek nem a Jat. garanciális szabályainak betartásával kerülnek kibocsátásra, sértik az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság alkotmányos követelményét. Jobbizonytalanságot teremtenek, kiszámíthatatlanná teszik a jogalanyok, a jogalkalmazó szervek magatartását. Bár a bennük foglalt jogértelmezésnek, jogalkalmazási szempontnak semmiféle jogi ereje, kötelező tartalma nincs, miután az államigazgatás központi szervei bocsátják ki, alkalmasak arra, hogy a címzetteket megtévesszék, s a címzettek kötelező előírásként kövessék azokat”.⁶³

Az, hogy az alperes az EMMI állásfoglalásban foglaltakat kötelező normaként követte, – a hivatkozott AB határozatból idézve – „azzal jár, hogy jogilag nem létező, semmis aktus alakítja a gyakorlatot, ami alkotmányosan tarthatatlan és megengedhetetlen”.⁶⁴

Az alperes a fentiek (beleértve az EMMI állásfoglalás 3. oldalán lévő mondatot is) ellenére követte – és a perben hivatkozta – az EMMI állásfoglalásban foglaltakat, amely által az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 1. §-ában is szereplő tisztességes eljáráshoz való jogot⁶⁵ is megsértette. Különösen is tisztességtelen eljárásnak tartom, hogy az alperes annak ellenére követte az EMMI állásfoglalásban foglaltakat, hogy az EMMI állásfoglalás 3. oldalán lévő mondat tartalmazza: „jelen levél nem tekinthető [...] egyedi ügy eldöntésére alkalmas normatív aktusnak”.

63 60/1992. (XI. 17.) AB határozat, indokolás II. 2.

64 60/1992. (XI. 17.) AB határozat, indokolás III. 1.

65 Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXIV. cikk (1) bekezdés.

Az EMMI állásfoglalás 2. oldal 3–6. sorában a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (Gyer.) 30. § (5) bekezdése – §-szám feltüntetése nélkül – olvasható.⁶⁶ Az EMMI állásfoglalás kibocsájtója az EMMI állásfoglalásban foglaltakkal,⁶⁷ és az alperes a támadott végzésében a Gyer. 30. § (5) bekezdését értelmezi és alkalmazza – álláspontom szerint – jogszabályellenesen. Véleményem szerint a Gyer. 30. § (5) bekezdése azt szabályozza, hogy mi nem tekinthető elmaradt kapcsolattartásnak. A Gyer. 30. § (5) bekezdés „részben” szövegrészének az általam képviselt álláspont szerint van objektíve észszerű értelme: e „részben” szövegrészből sem következik, hogy a folyamatos kapcsolattartás időszakos kapcsolattartásra, illetve a gyermeket gondozó szülőt a 27. § (5) bekezdés b) pontja alapján megillető, a gyermekkel folyamatosan együtt tölthető időtartamra nem eső része elveszik.

Aktuális probléma továbbá, hogy a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (X. 10.) Korm. rendelet a szülő-gyermek kapcsolattartás vonatkozásában továbbra is aggályosnak tűnik:⁶⁸ sem preambulumban, sem 10. §-ában a szülő-gyermek kapcsolattartás tekintetében nem rendelkezik, és így véleményem szerint alapjogi szempontból is visszásság látszik fennállni, különös tekintettel arra, hogy e Korm. rendelet 10. § (1) bekezdésében az „e rendelet” szöveg-rész szerepel.

Álláspontom szerint helyes jogszabályértelmezéssel a – gyakorlatban nagyon nagy problémákat, súlyos feszültségeket magában hordozó⁶⁹ – di-

66 A Gyer. 30. § (5) bekezdése: „(5) Nem tekinthető elmaradt kapcsolattartásnak az időszakos kapcsolattartás idejével és a gyermeket gondozó szülőt a 27. § (5) bekezdés b) pontja alapján megillető, a gyermekkel folyamatosan együtt tölthető időtartammal részben vagy teljesen egybeeső folyamatos kapcsolattartás. Az ünnepnapokra eső elmaradt időszakos kapcsolattartás nem pótolható.”

67 Lásd EMMI állásfoglalás 2. oldal: „A fentiek értelmében, amennyiben a folyamatos kapcsolattartás akár csak részben is egybeesik az időszakos kapcsolattartás időtartamával, annak [a folyamatos kapcsolattartásnak – az egésznek] nincs helye; az időszakos kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezéseket kell figyelembe vennie a szülőknek”; e mondat úgy értelmezhető, hogy a folyamatos kapcsolattartás időszakos kapcsolattartásra nem eső része elveszik, ami helytelen, téves.

68 Vö. a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről szóló 27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdés 2. pont; a veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (X. 10.) Korm. rendelet és más kormányrendeletek veszélyhelyzeti módosításáról szóló 28/2021. (I. 29.) Korm. rendelet.

69 Lásd pl. 484/2020. (X. 10.) Korm. rendelet 22. § (1) bekezdés, 23. § (1)–(3) bekezdés, a gondozó szülő feljeleníti a különélő szülőt, mert az a gyermekkel a kapcsolattartás ideje alatt a szálláshelyen tartózkodik, szálláshelyen tart kapcsolatot, pedig a körülményekből objektíve

lemma megfelelően feloldható ugyan,⁷⁰ azonban e jogértelmezés például a szálláshely üzemeltetőjétől, illetve vezetőjétől (a szankció árnyékában), a jogalkalmazói gyakorlattól aligha várható.

A szülő-gyermek kapcsolattartás üzleti, gazdasági, oktatási cél, tevékenység⁷¹ által történő felülírása, megelőzése – véleményem szerint – jogi képtelenség, önellentmondásos (a Korm. rendelet belsőleg is ellentmondásos, aránytalan), az Alaptörvény hivatkozott rendelkezéseivel is ellentétes, ezért megítélésem szerint nem tartható. Sajnos azonban a Kormány e szabályozást a következő javaslatom ellenére fenntartotta:

1. A veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (X. 10.) Korm. rendelet preambulumának „A szállodák turistákat nem, csak üzleti, gazdasági vagy oktatási célból érkezett vendégeket fogadhatnak” szövegrésze helyébe a következő mondat lép: „A szálláshelyek turistákat nem, csak üzleti, gazdasági vagy oktatási, illetve szülő-gyermek kapcsolattartási célból érkezett vendégeket fogadhatnak”.

2. A veszélyhelyzet idején alkalmazandó védelmi intézkedések második üteméről szóló 484/2020. (X. 10.) Korm. rendelet 10. § (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: „(3) A szálláshelyen az üzleti, gazdasági, továbbá oktatási tevékenység, illetve a szülő-gyermek kapcsolattartás céljából érkező személyek tartózkodása megengedett”.

1.7. Házasságvédő javaslatok

Véleményem szerint a házasság és a család fokozottabb védelme érdekében akként kellene módosítani a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi

---

következően és alapjogaikat rendeltetésszerűen gyakorolva jogszerűen tartózkodnak ott, mivel például akár több száz kilométerre laknak egymástól, és ezért a kapcsolattartás akként van szabályozva, hogy annak tartama például csütörtöktől vasárnapig, tehát nevelési, illetve oktatási intézményi tartamot is érintve tart, azaz a példában a csütörtök éjszakát a gondozó szülői településen – szálláshelyen – kell tölteni, a kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő alapjog korlátozása – a példában négy nap helyett három napban meghatározva a kapcsolattartás tartamát – véleményem szerint elfogadhatatlanul aránytalan lenne.

⁷⁰ Lásd pl. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) L) cikk (1)–(3) bekezdés, R) cikk (3) bekezdés, I. cikk (1)–(3) bekezdés, II. cikk („Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van [...] az emberi méltósághoz [...]”). – emberi méltóság tiszteletben tartásához való jog), VI. cikk (1) bekezdés első mondat („Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák”), XV. cikk (5) bekezdés, XVI. cikk (1), (3) bekezdés, 28. cikk, 54. cikk (1) bekezdés, a szóban forgó eseti körben nem turistákról van szó.

⁷¹ Lásd 484/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet preambulum, 10. § (3) bekezdés.

CXXX. törvényt (új Pp.), hogy az a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (régí Pp.) azon rendelkezéseit foglalja magában, amelyek szerint közös kiskorú gyermek esetén a bíróság az első tárgyaláson (az új Pp. szerint a perfelvételi tárgyaláson) a házasságot nem bonthatja fel, hanem a tárgyalást elhalasztja, egyben felhívja a feleket, hogy három hónapon belül írásban kérhetik az eljárás folytatását, ellenkező esetben a per megszűnik, a bíróság a tárgyalás folytatására csak a kérelem benyújtását követő harminc nap eltelte után tűzhet határnapot (az új Pp. szerint – kevésbé házasság-, családvédő szabályozásként – kitűzi az érdemi tárgyalás határnapját, amely akár a perfelvételi tárgyalást követő nap is lehet),⁷² valamint a bíróság akként is rendelkezhet, hogy az egyik házastárs a másik meghallgatásánál ne legyen jelen.⁷³

72 A régi Pp. 285. § (4)–(5) bekezdése: „(4) Ha a bontóperben tartott első tárgyaláson a felek nem békülnek ki, az (5) bekezdésben meghatározott kivétellel a bíróság a tárgyalást elhalasztja, egyben felhívja a feleket, hogy három hónapon belül írásban kérhetik az eljárás folytatását, ellenkező esetben a per megszűnik. A bíróság a tárgyalás folytatására csak a kérelem benyújtását követő 30 nap eltelte után tűzhet határnapot. (5) Az (1) bekezdésben meghatározott esetekben, vagy ha a feleknek nincsen közös kiskorú gyermeke, a pert már az első tárgyaláson érdemben kell tárgyalni”; az új Pp. 456. § (4)–(6) bekezdése: „(4) Ha a perfelvételi tárgyaláson a felek nem békülnek ki, és perfelvételi nyilatkozataikat megtették, továbbá a perfelvételi tárgyalás elhalasztásának nincs helye, a bíróság a perfelvételt lezárja, és kitűzi az érdemi tárgyalás határnapját. (5) A perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően az érdemi tárgyalás azonnali megkezdésének – a (6) bekezdésben meghatározott kivétellel – helye nincs. (6) A pert – ha az ügy körülményei egyébként lehetővé teszik – a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően azonnal érdemben kell tárgyalni, ha a fél személyes meghallgatása nem kötelező vagy a feleknek nincs közös kiskorú gyermeke”; az új Pp. 456. §-ához fűzött indokolás szűkszavúsága: „A hatályos Pp. 285. §-ának rendelkezései külön szabályokat állapítanak meg a bontóper első tárgyalására, annak érdekében, hogy már az eljárás kezdetén fekézzék a házasság felbontására irányuló eljárást, azzal a céllal, hogy kellő időt biztosítsanak a házastársaknak a bontási szándékuk megfontolására, mely, ha sikeres lesz, az eljárás visszafordíthatóvá válik, a házasság fennmarad, melynek védelme kiemelt társadalmi érdek. A törvény osztott perszerkezetre épülő általános eljárási modellje a személyi állapotot érintő eljárásokban is érvényesül, ezért az eddigi, bontóperben tartott első tárgyalásra vonatkozó szabályokat is eltérően kell kialakítani, ahol a perfelvételi tárgyalásnak lesz kiemelt jelentősége. A per lefolyásának lassítása az eddigi szabályoktól eltérően nem akként valósul meg, hogy az első tárgyaláson a bíróság a tárgyalást elhalasztja, hanem oly módon, hogy főszabály szerint nem ad arra lehetőséget, hogy – eltérve az elsőfokú eljárás általános szabályaitól – a perfelvételi tárgyaláson, a perfelvételt követően azonnal érdemben folytatódjon a bontókereset tárgyalása; ezt a törvény általános jelleggel kizárja”.

73 A régi Pp. 284. § (3) bekezdése: „(3) Házassági perben – ha e törvény kivételt nem tesz – a bíróság köteles a házastársakat személyesen meghallgatni; a bíróság akként is rendelkezhet, hogy az egyik házastárs a másik meghallgatásánál ne legyen jelen”; vö. új Pp. 432. § (2) bekezdése: „(2) A perfelvételi tárgyaláson a fél személyes megjelenése kötelező. A bíróság a perben a feleket köteles személyesen meghallgatni, kivéve, ha a fél ismeretlen helyen tartózkodik, vagy ha a meghallgatása elháríthatatlan akadályba ütközik”; és új Pp. 233. § (1)–(3) bekezdés.

Véleményem szerint az új Pp.-nek a régi Pp. 285. § (4) bekezdése szerinti módosítása, a három hónapos és a harmincnapos szabály visszaállítása – a házasság, a család fokozottabb védelme – indokolt. Elvi és gyakorlati szempontból is nagyon nagy jelentősége van annak, hogy a házasság felbontásához az eljárás folytatását kell, illetve kellett kérni (például: fontos a jogalkotói üzenet; az emberek sokszor – a gőg miatt is – nem szívesen állnak el – „mit fognak szólni mások”), és hogy a bíróság a tárgyalás folytatására csak a kérelem benyújtását követő harminc nap eltelte után tűzhet, tűzhetett határnapot.

Az új Pp. alapján az érdemi tárgyalás a perfelvételi tárgyalást követő napon is lehet, ami véleményem szerint közös kérelem esetén sem fogadható el; lehet, hogy a befolyásmentesség sem áll fenn. Az, hogy az érdemi tárgyalás akár a perfelvételi tárgyalást követő napon is lehet, azt a szabályt is komolytalanná teszi, amely szerint közös kiskorú gyermek esetén a bíróság a perfelvételi tárgyaláson a házasságot nem bonthatja fel.

Az állami házassági bontószabályozáshoz képest érve a harmincnapos és a három hónapos szabály nem aránytalan, ennyi idő alatt lehet reális esély a házasság megmentésére, a néhány nap jelentősen csökkenti ezt az esélyt, és a szabályozás szerint az elállásra is szükség van. A házasságot jobban meg tudja menteni az, ha az eljárás folytatásához kérni kell az eljárás folytatását, mint az, hogy a házasság megtartásához, fennmaradásához elállásra van szükség.

Véleményem szerint sem a jogalkotás, sem a jogalkalmazás során nem szabad a „statisztikából” és az akárhány éves, évtizedes bírói vagy egyéb tapasztalatból, gyakorlatból kiindulni (még ha azt mértékletesen fel is szabad, illetve kell használni), hanem csakis a konkrét „esetből”, problémából. A valóság kell, hogy a statisztikát alakítsa, s nem fordítva, mert különben nem vesszük észre a „kivételt”, a konkrét „esetet”. Közös kérelem esetén sem biztos, hogy mindkét fél válni akar, és a nyilatkozási elvre is tekintettel a bíró nem biztos, hogy „ráérez” a befolyásmentesség hiányára (az alperes valódi szándékára).

Férjnek, feleségnek, bírónak, ügyvédnek, hozzátartozónak és másoknak – bármennyire kegyetlen, eldurvult, felgyorsult, rohanó (pl. új párkapcsolatos, a közös kiskorú gyermek érdekét is rendkívül súlyosan sértő) (bontóper-)világban élünk, s minél inkább ilyenben, annál inkább – hinni kell, hogy sikerülhet, és akkor lesz remény, s ha van remény, lesz

szeretet – megmenteni a házasságot, a családot, amit a régi Pp. szóban forgó szabályai – véleményem szerint – jobban szolgálnak, mint az új Pp. regulációja. Ha erről lemondunk, mi magunk járulunk hozzá ahhoz, hogy a házasságot nem sikerül megmenteni. Fel kell mutatni, hogy a rosszra is jóval válaszolunk, a teljes lelki megújulást, ez megnyithatja a Másik szívét (lásd pl. Róm 12,21).

Az új Pp. nem tartalmazza azt a szövegrészt, hogy: „a bíróság akként is rendelkezhet, hogy az egyik házastárs a másik meghallgatásánál ne legyen jelen”. A törvény indokolásában erre vonatkozóan indok nincsen. A megfelelő bírósági mozgásteret szó szerint (kifejezetten) biztosító szövegrész új Pp.-be iktatását indokoltnak tartom. Véleményem szerint az eljárás kontradiktórius jellege és a lehetséges közvetítői eljárás azon lehetősége ellenére, hogy a mediátor külön-külön is meghallgathatja a feleket, a házasság, a család védelme érdekében megfelelően indokolt a régi Pp. 284. § (3) bekezdése szóban forgó rendelkezésének új Pp.-be iktatása. Az új Pp. 233. §-ából – különösen a felek – nem biztos, hogy kiolvassák e normaszöveget. A közvetítői eljárás igénybevétele az adott esetben – a sebeket felszakítva – a házasság megmentése ellen hathat. Lehet, hogy az alperes a felperesnek a tárgyalás előtt is szóba hozta a közvetítői eljárás igénybevitelének lehetőségét, amitől a felperes kategorikusan elzárkózott. A bíróság általi külön-külön történő meghallgatás során a házasság felbontását nem akaró fél e szándékát (jobban) kifejezheti (a befolyásmentesség hiánya a bíró számára jobban kiderülhet), és így a bíró több időt hagyhat (vö. határnap kitűzése). Nem vitatva, a „perben” mint olyanban garanciális jelentősége van annak, hogy a felek „egymás szemébe nézve” tegyenek személyes előadást (a bíró ne hallgassa meg őket külön-külön), a szóban forgó – a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 4:21. § (2) bekezdése szerinti – esetben, eseti körben (perekben), amikor a befolyásmentesség is vizsgálendő, a házasság, a család védelme érdekében a jelentősebb érdek a nagyobb bírósági mozgástérhez fűződik. A bírói visszaélésekkel (hiányosságokkal) szemben – véleményem szerint – nem a külön-külön történő meghallgatás kiiktatásával kell fellépni, hanem e meghallgatás megfelelő keretek közötti szabályozásával.

„[...] mind a hitvesek és a gyermekek magánjáva, mind az emberiség közjáva körül kiváló érdemeket szereznek azok, akik a házasság fölbonthatatlanágát védelmézik”⁷⁴

2. Menekültvédelem, migráció

„[...] látta a Földközi-tenger partjaihoz kivetett 3 éves szír kisfiú holttestét, [...]”⁷⁵

2.1. Keresztényüldözés

A menekültügy és a migráció világszerte rendkívül fontos, aktuális, emberi jogi, alapjogi szempontból is kiemelt téma (lásd pl. élet-, család-, gyermekvédelem – vö. pl. keresztényüldözés, emberkereskedelem),⁷⁶ amelyet – az Európában is tapasztalható terrorcselekményekre és a különböző migrációs politikákra is figyelemmel, az alábbiakban szereplő szakirodalom szerint is – az ENSZ-en és az Európai Unión belül is nagyon nagy politikai és jogi, szakmai viták öveznek (vö. pl. eltérő történelmi, kulturális gyökerek, népesedéspolitikai, ideológiai megközelítések). Erről a különböző – például (2019. évi) gyermekjogi – alternatív (árnyék-, párhuzamos) jelentések és ajánlások, javaslatok is tanúskodnak (vö. pl. egyetemes időszakos felülvizsgálat – UPR, Magyarország vonatkozásában 2011-ben és

74 XI. PIUSZ PÁPA, *Casti Connubii* kezdetű enciklika. 1930. II. 3. b) pont.

75 LÁBADY TAMÁS, „Az élet szolgálata napjaink Európájában”, in *Iustum Aequum Salutare* 4 (2015) 149. (149–151.)

76 Vö. pl. az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2006. évi CII. törvény; az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról szóló 2015. évi XCII. törvény; a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény.

2016-ban⁷⁷).⁷⁸ Az alábbiak szerint e problémakörből – a súlyos jogsértések fokozódása okán is – kiemelkedik a keresztényüldözés, amellyel szemben a magyar állami fellépés, az üldözött keresztények ezen védelme, megsegítése, támogatása példaértékű.

A terrorcselekményekben is megnyilvánuló vallásüldözés halálos áldozatai nagyon sokszor keresztények. A rendelkezésünkre álló bizonyítékok alapján kijelenthető, hogy a keresztények üldözése az utóbbi években is drámai, tömegesen halálos, népirtásos méreteket ölt. Ezt a *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről 2017, 2018, 2019, 2020* című kötetekben foglaltak is egyértelműen bizonyítják.⁷⁹ Erre figyelemmel nagyon fontos, hogy a ke-

77 Lásd pl. https://emberijogok.kormany.hu/download/2/06/21000/2011_UPR_nemzeti_jelentes.pdf;

https://emberijogok.kormany.hu/download/e/f5/21000/2011_UPR_civil_jelentes.pdf;

https://emberijogok.kormany.hu/download/f/f5/21000/2011_UPR_ENSZ_jelentes.pdf;

https://emberijogok.kormany.hu/download/o/06/21000/2011_UPR_jelentes_kovetkeztetesekajanlasok.pdf;

https://emberijogok.kormany.hu/download/1/06/21000/2011_UPR_jelentes_kovetkeztetesekajanlasok_kiegeszites.pdf;

https://emberijogok.kormany.hu/download/3/06/21000/2014_UPR_idokozoi_jelentes.pdf;

https://emberijogok.kormany.hu/download/4/00/51000/2016_UPR_nemzeti_jelentes.pdf;

https://emberijogok.kormany.hu/download/5/00/51000/2016_UPR_nemzeti_jelentes_melleklete.pdf;

https://emberijogok.kormany.hu/download/3/7f/71000/2016_UPR_jelentes_kovetkeztetesekajanlasok.pdf;

https://helsinki.hu/wp-content/uploads/UPR_NGO_coalition_alternative_report_Nov2010_FINAL.pdf;

https://helsinki.hu/wp-content/uploads/UPR_NGO_coalition_RECOMMENDATIONS_Nov2010_FINAL.pdf;

https://helsinki.hu/wp-content/uploads/Joint-submission-UPR-HHC_Menedek-07Nov2010_FINAL.pdf;

https://helsinki.hu/wp-content/uploads/UPR_submission_Hungary_2015_HHC.pdf;

https://helsinki.hu/wp-content/uploads/civil_coalition_upr_2015.pdf;

https://helsinki.hu/wp-content/uploads/ISI-HHC-ENS_UPR_submission_Hungary_Sep2015.pdf;

https://hu.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/232/HRR2018_HU.pdf;

<https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2018/index.htm>.

78 A 2019. évi magyar alternatív gyermekjogi jelentés vonatkozó részéhez lásd pl. Lux, *i. m.*, 12., 13., 15–16.

79 Lásd pl. ABDESSAMAD, BELHAJ, „Halálos álarcok: az egyiptomi koptok, egy fenyegetett nép”, in *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről 2017*, (BPJ2017), Budapest 2017, 39–45.; BALOGH GÁBOR – GALLAI SÁNDOR – JANIK SZABOLCS, „A keresztényüldözés világindexe”, in BPJ2017 79–87.; BARNÁ BOGLÁRKA, „Az egyiptomi keresztények biztonsági helyzete 2018-ban”, in KALÓ JÓZSEF – UJHÁZI LÓRÁND (szerk.), *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről 2018*, (BPJ2018), Budapest 2018, 79–88.; BASIL EKWUNIFE, „A keresztények biztonsági helyzete Nigériában”, in KALÓ JÓZSEF – PETRUSKA FERENC – UJHÁZI LÓRÁND (szerk.), *Budapest-jelentés a keresztényüldözésről 2019*, (BPJ2019), Budapest 2019, 171–188.; BÉKEFY LAJOS, „Nap-

resztények védelme, megsegítése, támogatása is – hazai, külföldi, nemzetközi jogszabályokban, határozatokban, gyakorlatokban egyaránt – megfelelő hangsúlyt kapjon. Az üldözött keresztények védelme, megsegítése, támogatása terén – nemzetközi összehasonlításban is – több mint figyelemre méltó a Hungary Helps Program. Emellett az egyházi (közösségi), civil szervezeti szolgálatok is igen jelentősek;⁸⁰ említésre méltók például a

---

jaink keresztényüldözése – elméleti és gyakorlati keresztény-protestáns válaszok”, in BPJ2018 49–62.; HORVÁTH-SÁNTHA HANGA, „Keresztény menekültek a Közel-Keleten és Európában”, in BPJ2017 101–112.; HORVÁTH-SÁNTHA HANGA – SPEIDL BIANKA – ABDESSAMAD, BELHAJ, „A közel-keleti keresztények térvészése” in BPJ2017 149–157.; KALÓ JÓZSEF, „Keresztények ellen elkövetett erőszakos cselekmények a 2019-es évben” in BPJ 2019 25–42.; Kaló József, „Keresztények ellen elkövetett erőszakos cselekmények a 2018-as évben”, in BPJ2018 33–48.; KIRÁLY ISTVÁN MIHÁLY, „A szentföldi keresztények biztonsági helyzete”, in BPJ2018 89–99.; KÓRÉ ANDRÁS, „A keresztények biztonsági helyzete Irakban és Szíriában a 2018-as évben”, in BPJ2018 65–77.; MARSAI VIKTOR, „Az üldözött keresztények helyzete az afrikai kontinensen”, in BPJ2019 163–170.; MARSAI VIKTOR, „Keresztényüldözés az afrikai kontinensen”, in BPJ2018 101–109.; MARSAI VIKTOR, „Keresztényüldözés az afrikai kontinensen”, in BPJ2017 67–77.; MULLER, THOMAS, „A keresztényüldözés mérése a világon – a World Watch List of Open Doors International és módszertana”, in BPJ2019 317–335.; PONGRÁCZ ALEX, „Bukott államok és a keresztény kisebbségek üldözése: diagnózis és terápia”, in BPJ2018 181–188.; RAMACHANDRA, BYRAPPA, „Az üldözött keresztények helyzete Indiában és Srí Lankán”, in BPJ2019 129–139.; RESPERGER ISTVÁN, „A militáns iszlám módszerei az Iszlám Állam és a Boko Haram terrorszervezetekben”, in BPJ2019 57–77.; RESPERGER ISTVÁN: „Az Iszlám Állam terrorszervezet keresztények elleni tevékenységének alapjai”, in BPJ2018 13–24.; SALÁT GERGELY, „Keresztényüldözés Észak-Koreában”, in BPJ2019 111–127.; SZENCZI ANDRÁS, „Valási kisebbségek helyzete Marokkóban”, in BPJ2018 111–121.; TÓTH NORBERT, „Emberiesség ellen elkövetett bűnök vagy genocídium? – Az afrikai és ázsiai keresztények ellen elkövetett cselekmények nemzetközi jogi értékelése”, in BPJ2017 113–120.

- 80 Lásd pl. FISCHL VILMOS, „A magyarországi egyházak ökumenikus tanácsának szerepe az üldözött keresztények megsegítésében”, in BPJ2019 263–276.; FISCHL VILMOS, „A nemzetközi fellépés tapasztalatai és lehetőségei – A civil szervezetek és egyházak szerepe, különös tekintettel a protestáns egyházakra”, in BPJ2017 185–194.; JUNGBERT BÉLA, „A Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrend tevékenysége a szentföldi keresztény közösségek védelmében, a koronavírus-válság összefüggésében” (kézirat; Budapest, 2020. május 22.), 1–4.; JUNGBERT BÉLA, „A Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrend a szentföldi keresztények szülőföldjükön történő megmaradásáért”, in BPJ2018 273–283.; KEVEHÁZI KLÁRA – BÁLINT GÁBOR, „Az ökumenikus segélyszervezet iraki segítségnyújtása, különös tekintettel az iraki keresztények körében végzett tevékenységekre”, in BPJ2018 235–251.; SOLYMÁRI DÁNIEL, „Globális szolidaritás: A Magyar Máltai Szeretetszolgálat humanitárius segélynyújtási és nemzetközi fejlesztési programjai a Közel-Keleten és a szubszaharai Afrikában”, in BPJ2018 253–272.; TÖMÖSVÁRY ZSIGMOND, „Az orosz ortodox egyház szerepvállalása a közel-keleti keresztény közösségek megsegítésében”, in BPJ2019 141–153.; UJHÁZI LÓRÁND, „Az Apostoli Szentszék válságkezelése, vagy a soft power eredményei a keresztény közösségek védelme érdekében”, in BPJ2018 211–220.; UJHÁZI LÓRÁND, „A katolikus egyház és szervezeteinek részvétele a migrációs válság kezelésében”, in BPJ2017 173–184.; UJHÁZI LÓRÁND, „A Magyar Katolikus Egyház szerepvállalása a migrációs válság kezelésében” in *Honvédségi Szemle* 1 (2017) 140–148.; UJHÁZI LÓRÁND, „A me-

Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrend, a Katolikus Karitás, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, az Ökumenikus Segélyszervezet, a Szent Egyed Közösség segélyszervezetei.⁸¹

2.2. Kereszténység és Alaptörvény – vallásszabadság

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Nemzeti hitvallásában tartalmazza: „Büszkék vagyunk arra, hogy Szent István királyunk ezer évvel ezelőtt szilárd alapokra helyezte a magyar államot, és hazánkat a keresztény Európa részévé tette”. „Elismerjük a kereszténység nemzetmegtartó szerepét. Becsüljük országunk különböző vallási hagyományait”.⁸² Az Alaptörvény R) cikk (4) bekezdése kimondja, hogy Magyarország alkotmányos önazonosságának és keresztény kultúrájának védelme az állam minden szervének kötelessége. A VII. cikk a vallás szabadságához való jogot is rögzíti. E cikk (3) bekezdése szerint az állam és a vallási közösségek különváltan működnek, a vallási közösségek önállóak.⁸³

Schanda Balázs alkotmánybíró, alkotmányjogász professzor megfogalmazása szerint „[a]z Alaptörvény nem intézményesít államvallást [...]”. „A Magyarország keresztény kultúrájának védelmére felszólító paranccsal az alkotmányozó szándéka, hogy a kereszténység – pontosabban Magyaror-

---

nekültek lelkipásztori és humanitárius segítése a Katolikus Egyházban”, in *Iustum Aequum Salutare* 2 (2016) 317–341.; UJHÁZI LÓRÁND, „A menekültek lelkipásztori és humanitárius gondozásának szabályozása a katolikus egyház hatályos jogában”, in *Acta Humana* 3 (2014) 57–85.; VARGA RÉKA, „A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold Mozgalom működésének alapelvei és humanitárius tevékenysége a migránsválsággal kapcsolatban”, in *Iustum Aequum Salutare* 2 (2016) 343–355.; ZACHAR PÉTER KRISZTIÁN, „A keresztény értelmiségiek szerepe és felelőssége az üldözött keresztény közösségek megsegítésében”, in BPJ2019 287–295.; ZAGYVA RICHÁRD, „A Katolikus Karitás lehetőségei és szerepvállalása 2018-ban a keresztény közösségek támogatásának előmozdítása érdekében”, in BPJ2018 223–234.

- 81 Lásd oessh.katolikus.hu, karitasz.hu, caritas.org, maltai.hu, segelyszervezet.hu, santegidio.org
- 82 Lásd pl. HORVÁTH ATTILA, „Büszkék vagyunk arra, hogy Szent István királyunk ezer évvel ezelőtt szilárd alapokra helyezte a magyar államot, és hazánkat a keresztény Európa részévé tette”, in PATYI ANDRÁS (szerk.), *Rendhagyó kommentár egy rendhagyó preambulumról. Magyarország Alaptörvénye, Nemzeti hitvallás*, Budapest, 2019, 31–66; SCHWEITZER GÁBOR, „Becsüljük országunk különböző vallási hagyományait”, in PATYI ANDRÁS (szerk.), *Rendhagyó kommentár egy rendhagyó preambulumról. Magyarország Alaptörvénye, Nemzeti hitvallás*, Budapest 2019, 107–120.
- 83 Vö. pl. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XV. cikk (2) bekezdés; a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény; a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 74. § (3) bekezdés.

szág kereszténységen alapuló kultúrája – ne csak mint a múlt eleme jelenjen meg, hanem védendő értéként is”.⁸⁴ „A semlegeség nem jelent közömbösséget: a semleges állam nem értékmentes állam [...]”. „[...] a semlegeség [...] semmiképpen nem zárja ki a határozott értékválasztásokat sem az állami egyházjog, sem a családjog vagy éppen az adópolitika területén”. „[...] az államnak alkotmányos kötelezettsége az, hogy a közjó érdekében együttműködjön az egyházakkal. Az egyházi önállóság kiemelt megfogalmazása jól jelzi azt, hogy a mai alkotmányozó – szemben a különválasztást célul kitűző 1949-essel – nem az államot kívánja védeni az egyháztól, hanem az egyházat, a vallási közösségeket az államtól, a közhatalom illetéktelen beavatkozásaitól”. „[...] Az állam világnézeti semlegesiségének elve és a kereszténység történelmi szerepének alkotmányos elismerése nem összeegyeztethetetlen”.⁸⁵

2.3. Menedékjog

Az Alaptörvény XIV. cikk (4)–(5) bekezdése tartalmazza, hogy Magyarország – ha sem származási országuk, sem más ország nem nyújt védelmet – kérelemre menedékjogot biztosít azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban vagy a szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faji, nemzeti hovatartozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, vallási, illetve politikai meggyőződésük miatt üldöznek, vagy a közvetlen üldöztetéstől való félelmük megalapozott; nem jogosult menedékjogra az a nem magyar állampolgár, aki Magyarország területére olyan országon keresztül érkezett, ahol üldöztetésnek vagy üldöztetés közvetlen veszélyének nem volt kitéve; a menedékjog biztosításának alapvető szabályait sarkalatos törvény határozza meg.⁸⁶ Az Alaptörvény XXIII. cikk

84 Lásd SCHANDA BALÁZS, „Magyarország keresztény kultúrájának alkotmányos védelme”, in *Jogtudományi Közlöny* 4 (2019) 151–152. (150–155.); SCHANDA BALÁZS, „Magyarország keresztény kultúrájáról”, in *Pázmány Law Working Papers* 2018/08. 2. (1–4.); és SCHANDA BALÁZS, „Vallásszabadság, közjó, keresztény kultúra. Szempontok új (rég) alapok kereséséhez”, in KUMINETZ GÉZA – SZABÓ PÉTER – UJHÁZI LÓRÁND (szerk.), *Ratio intellegendi et ordo vivendi. Ünnepi kötet Hársfai Katalin 70. születésnapja alkalmából*, Budapest 2020, 183. (175–190.).

85 Lásd SCHANDA BALÁZS, „Keresztény vagy semleges? Az Alaptörvény identitásának kérdése”, in *Magyar Jog* 3 (2015) 131–132., 135. (129–135.); SCHANDA (2019), *i. m.*, 154–155. Vö. pl. ÁRVA ZSUZSANNA, *Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez*, Budapest 2013, 123–125., 128–130.; KOLTAY ANDRÁS, „Blaszfémia és vallásgyalázás a magyar jogrendszerben”, in BPJ2018 189–199.; PETRUSKA FERENC, „Magyar jogalkotási folyamatok az üldözött keresztények és a keresztény kultúra védelmében”, in BPJ2019 192–194. (191–197.); SCHWEITZER, *i. m.*, 118–120.

86 Lásd Magyarország Alaptörvényének hetedik módosítása indokolása (2018. június 28.), Részletes indokolás, Az 5. cikkhez; 2/2019. (III. 5.) AB határozat.

(3) bekezdése szerint Magyarországon menekültként, bevándoroltként vagy letelepedettként elismert minden nagykorú személynek joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán választó legyen.

A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 22. cikkében rögzíti: 1. Az Egyezményben részes államok megteszik a megfelelő intézkedéseket, hogy az a gyermek, aki akár egymagában, akár apjával és anyjával vagy bármely más személlyel együtt az erre vonatkozó nemzetközi vagy hazai szabályok és eljárások értelmében menekült helyzetének elismerését kéri vagy menekültnek tekintendő, megkapja az Egyezményben és más emberi jogokkal kapcsolatos vagy humanitárius jellegű egyéb nemzetközi okmányokban, amelyekben az említett államok részesek, elismert jogok élvezetéhez szükséges védelmet és humanitárius támogatást. 2. Ebből a célból az Egyezményben részes államok, amennyiben szükségesnek tartják, együttműködnek az Egyesült Nemzetek Szervezetének és az Egyesült Nemzetek Szervezetével együttműködő egyéb kormányközi és nem kormányközi szervezeteknek azokban az erőfeszítéseiben, amelyek arra irányulnak, hogy az ilyen helyzetben lévő gyermekeket védjék és segítsék, továbbá arra, hogy bármely menekült gyermek szüleit vagy más családtagjait felkutassák a családdegyesítéshez szükséges adatok megszerzése céljából. Ha sem az apát, sem az anyát vagy bármely más családtagot sem sikerül megtalálni, akkor az Egyezményben lefektetett elvek szerint a gyermeket ugyanabban a védelemben kell részesíteni, mint bármely más, a családi környezetétől bármely okból véglegesen vagy ideiglenesen megfosztott gyermeket.⁸⁷

A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény (Met.) szabályozza a Magyarország által nyújtott menedéjog tartalmát, a menekültként, oltalmazottként, menedékesként, valamint befogadottként történő elismerés (a továbbiakban együtt: elismerés) feltételeit, a menekültügyi hatóság által

87 Lásd pl. HARASZTI MARGIT KATALIN, „Kísérő nélküli kiskorúak a menekültjogban és a gyermekvédelemben: árnyak a Paradicsomban”, in *Kapocs* 2 (2015) 12–28.; HARASZTI MARGIT KATALIN – WEINBRENNER ÁGNES, „Menekültek – kísérő nélküli kiskorúak”, in HAJAS BARNABÁS – SZABÓ MÁTÉ (szerk.), *Pajzsuk a törvény. Rászoruló csoportok az ombudsmani jogvédelemben*, Budapest 2013, 376–401.; SZEKERES ZSOLT, „Legjobb vagy legrosszabb érdek? A magyar menekültügyi rendszer gyermekjogi szempontú elemzése”, in *Családi Jog* 2 (2020) 14–21.; SZÉLES KRISZTINA, „A kísérő nélküli kiskorúakra vonatkozó szabályozás különös tekintettel a magyar menedéjogi szabályozás evolúciójára és ahhoz kapcsolódó uniós szabályozásra”, in PAPP LÁSZLÓ J. (szerk.), *Migráció a 21. században. Hatása Európa politikai, gazdasági és kulturális életére*, Debrecen 2016, 149–166.

elrendelt kiutasításra, továbbá az elismerésre, illetve annak visszavonására irányuló eljárást [Met. I. § (1) bekezdés]. A Met. rendelkezéseit arra a külföldre kell alkalmazni, aki dublini eljárás hatálya alatt áll, elismerés iránti kérelmet nyújtott be, menedékjogot élvez, vagy akire nézve a menekültügyi nyilvántartás adatot tartalmaz [uo., (2) bekezdés; vö. uo., 2. § m) pont: dublini eljárás]. A Met. alkalmazásában *menedékjog*: jogcím Magyarország területén való tartózkodásra, egyidejű védelem a visszaküldés, a kiutasítás és a kiadatás ellen [uo., 2. § c) pont]. A Met. rendelkezéseit a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezményvel, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyvvel (Genfi Egyezmény), valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezményvel összhangban kell alkalmazni [uo., 3. § (1) bekezdés]. Magyarország által menekültként, oltalmazottként, valamint menedékesként elismert személy menedékjogot élvez [uo., (2) bekezdés; lásd pl. BH2012. 233.].

A Met. 6. § (1)–(3) bekezdése értelmében Magyarország *menekültként* ismeri el azt a külföldit, akinek az esetében az Alaptörvény XIV. cikk (4) bekezdés első mondatában meghatározott feltételek fennállnak; az üldözéstől való megalapozott félelem alapulhat olyan eseményeken is, amelyek azt követően következtek be, hogy a külföldi a származási országát elhagyta, vagy a külföldi olyan tevékenységén, amelyet a származási országa elhagyását követően fejtett ki; az ismételt kérelmet benyújtó kérelmező nem ismerhető el menekültként, amennyiben az üldöztetés veszélye olyan körülményeken alapul, amelyeket a származási ország elhagyását követően a kérelmező maga idézett elő, és a kérelem elutasítása nem ütközik a Genfi Egyezménybe (vö. uo., 7–11. §).

A Met. 12. § (1)–(2) bekezdése szerint Magyarország *oltalmazottként* kiegészítő védelemben részesíti azt a külföldit, aki nem felel meg a menekültkénti elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába történő visszatérése esetén őt súlyos sérelem érné, és nem tudja, vagy az e veszélytől való félelmében nem kívánja a származási országa védelmét igénybe venni; a súlyos sérelemtől vagy a sérelem veszélyétől való félelem alapulhat olyan eseményeken is, amelyek azt követően következtek be, hogy a külföldi a származási országát elhagyta, vagy a külföldi olyan tevékenységén, amelyet a származási országa elhagyását követően fejtett ki (vö. uo., 13–18. §).

A Met 19. §-a kimondja, hogy Magyarország *menedékesként* ideiglenes védelemben részesíti azt a külföldit, aki Magyarország területére tömegesen menekülők olyan csoportjába tartozik, amelyet a) az Európai Unió Tanácsa – a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről, valamint a tagállamok e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről szóló, 2001. július 20-i, 2001/55/EK tanácsi irányelvben meghatározott eljárás szerint – ideiglenes védelemre jogosultként elismert, vagy b) a Kormány ideiglenes védelemre jogosultként ismert el, mivel a csoportba tartozó személyek hazájukból fegyveres konfliktus, polgárháború vagy etnikai összecsapás, illetve az emberi jogok általános, módszeres vagy durva megsértése – így különösen kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód – miatt elmenekülni kényszerültek (vö. *uo.*, 20–25. §).

A Met. 25/A. §-a és 25/B. § (1)–(2) bekezdése alapján Magyarország *befogadottként* védelemben részesíti azt a külföldit, aki nem felel meg a menekültként vagy oltalmazottként való elismerés feltételeinek, de fennáll annak a veszélye, hogy származási országába történő visszatérése esetén faji, illetve vallási okok, nemzeti hovatartozása, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása, vagy politikai meggyőződése miatt üldöztetés veszélyének vagy az Alaptörvény XIV. cikk (3) bekezdésében meghatározott magatartásnak lenne kitéve, és nincs olyan biztonságos harmadik ország, amely befogadja; a menekültügyi hatóság befogadottként ismeri el azt a személyt, akinek esetében a menekültügyi hatóság a) idegenrendészeti eljárás során a visszaküldés tilalmát állapította meg, vagy b) a menedékjog iránti kérelmét elutasította, a visszaküldés tilalmának egyidejű megállapításával; a befogadottkénti elismerés feltételeinek fennállását a menekültügyi hatóság évente felülvizsgálja. Az Alaptörvény XIV. cikk (3) bekezdése szerint senki nem utasítható ki olyan államba, vagy nem adható ki olyan államnak, ahol az a veszély fenyegeti, hogy halálra ítélik, kínozzák vagy más embertelen bánásmódnak, büntetésnek vetik alá.

A Met. részletesen szabályozza a befogadási feltételeket, a menekültügyi őrizetet, a menekült, az oltalmazott, a befogadott, a menedékes ellátását és támogatását (26–32/B. §), illetőleg tartalmazza a Met. által szabályozott eljárások során alkalmazandó általános eljárási szabályokat (32/C–32/Z. §), a menekültügyi eljárás általános szabályait (33–45. §), a menekültkénti

vagy oltalmazottkénti, illetve menedékeskénti elismerésre irányuló eljárás és a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet szabályozását (47–80/K. §), valamint az adatkezelésre, nyilvántartásokra vonatkozó szabályokat (81–89/A. §). A Met. 33. §-a értelmében a *menekültügyi eljárás* annak megállapítására irányul, hogy e törvény alapján a) fennállnak-e az elismerését kérő külföldi menekültként, oltalmazottként vagy menedékesként történő elismerésének feltételei, b) fennáll-e az elismerését kérő külföldi esetben a visszaküldés tilalma, c) a visszaküldési tilalom fenn nem állása esetén az elismerését kérő külföldi kiutasítható, illetve kitoloncolható-e, d) a külföldi a dublini átadás keretében átadható-e.

A menekültügyi eljárás részletes szabályait a Met. végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet (Vhr.) a következő fejezetekkel foglalja magában: általános rendelkezések (a biztonságos származási országra és a biztonságos harmadik országra vonatkozó rendelkezések alkalmazása, a különleges bánásmódot igénylő személyre vonatkozó szabályok alkalmazása); az elismerését kérőre, a menekültre, az oltalmazottra, a befogadottra és a menedékesre vonatkozó szabályok; a befogadás anyagi feltételeire, továbbá az elismerését kérő, a menekült, az oltalmazott, a befogadott, valamint a menedékes ellátására és támogatására vonatkozó közös szabályok; a befogadás során nyújtott ellátások és támogatások rendszere; a menekült, az oltalmazott, a befogadott, valamint a menedékes ellátása és támogatása; a menekültügyi eljárás általános szabályai; a menekültkénti vagy oltalmazottkénti elismerésre irányuló eljárás; tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet esetén alkalmazandó szabályok; a menedékeskénti elismerésre irányuló eljárás; záró rendelkezések.⁸⁸

88 Lásd továbbá pl. a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény, a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról szóló 114/2007. (V. 24.) Korm. rendelet, a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény, valamint a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról szóló 25/2007. (V. 31.) IRM rendelet, a menekültügyi szervezeti rendszeréről szóló 52/2007. (XII. 11.) IRM rendelet, a menekültügyi őrizet végrehajtásának szabályairól és a menekültügyi óvadékról szóló 29/2013. (VI. 28.) BM rendelet, a nemzeti szinten biztonságosnak nyilvánított származási országok és biztonságos harmadik országok meghatározásáról szóló 191/2015. (VII. 21.) Korm. rendelet, az Eurodac II. rendelet szerinti eljárásokhoz kapcsolódó feladatok végrehajtásáról szóló 47/2015. (VIII. 6.) BM rendelet, a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatalról szóló 361/2016. (XI. 29.) Korm. rendelet hatályon kívül helyezve az idegenrendészeti szerv kijelöléséről és hatásköréről szóló 126/2019. (V. 30.) Korm. rendelet 30. §-ával, a menedékjogi kérelem benyújtására irányuló szándéknyilatkozattal kapcsolatban nagykövetségek kijelöléséről szóló 292/2020. (VI. 17.)

Magyarországra érkezett menedékkérők száma 2012-ben 2157, 2013-ban 18900, 2014-ben 42777, 2015-ben 177135, 2016-ban 29432, 2017-ben 3397, 2018-ban 671, 2019-ben 500, 2020 első negyedévében 73, 2020 második negyedévében 22, 2020 harmadik negyedévében 8 (a kiugróan magas számú 2015. évben pl. 64587 szíriai, 46227 afgán, 24454 koszovói, 15157 pakisztáni, 9279 iraki, 4059 bangladesi, 1792 iráni, 1036 palesztin, 1005 nigériai), menekült státuszt kapott 2012-ben 87, 2013-ban 198, 2014-ben 240, 2015-ben 146, 2016-ban 154, 2017-ben 106, 2018-ban 68, 2019-ben 22, 2020 első negyedévében 48, 2020 második negyedévében 29, 2020 harmadik negyedévében 4, oltalmazott státuszt kapott 2012-ben 328, 2013-ban 217, 2014-ben 236, 2015-ben 356, 2016-ban 271, 2017-ben 1110, 2018-ban 281, 2019-ben 31, 2020 első negyedévében 20, 2020 második negyedévében 16, 2020 harmadik negyedévében 5, befogadott státuszt kapott 2012-ben 47, 2013-ban 4, 2014-ben 7, 2015-ben 6, 2016-ban 7, 2017-ben 75, 2018-ban 18, 2019-ben 7, 2020 első negyedévében 1, 2020 második negyedévében 3 személy, 2020 harmadik negyedévében senki.⁸⁹

Korm. rendelet, a menedékjogi kérelem benyújtására irányuló szándéknnyilatkozattal kapcsolatos eljárásról szóló 16/2020. (VI. 17.) BM rendelet. Vö. pl. a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról szóló, 2013. június 26-i 2013/32/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv; a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról szóló 2013. június 26-i 2013/33/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv; Met. 95. § (1)–(2) bekezdés. Vonatkozó irodalomként lásd pl. a következő írás Függelékében foglaltakat: HÁMORI ANTAL, „Az üldözött keresztények mai magyar állami védelme, megsegítése, támogatása”, in *Magyar Sion* 2 (2020) 267–290.; éles kritikát sem nélkülözve: KÖVES NÓRA, „Menekültügy – humanitárius vagy politikai válsághelyzet?”, in *Fundamentum* 4 (2015) (73–82.) 79. („Végignézve az elmúlt év intézkedéseit és törvénymódosításait, megállapíthatjuk, hogy ezek nemcsak embertelenek, de alaptörvény- és nemzetközi jog-ellenesek is voltak, és az egyes lépések összességében tömeges emberi jogsértést idéztek elő [...]”); túlzó megfogalmazásokkal: TÓTH JUDIT, „... A hazájukat elhagyni kényszerülők emberi jogainak és alapvető szabadságainak védelmére”, in *Fundamentum* 4 (2015) 61–66., pl. 61. („[...] Magyarországon a menekülők emberi jogai és szabadsága éppúgy nem élvez védelmet, mint az itt élőké, és az innen elvándorlóknak, továbbutazóknak nyílik csak jogaik érvényesítésére esélyük”). A menedékjog, a menekültügyi, az idegenrendészeti (bevándorlási) szabályozás történetéhez lásd pl. BERKES LILLA, „Fél lábbal a paradicsomban. Menekültügyi igazgatás nemzetközi jogi és európai jogi kitekintéssel”, in *Iustum Aequum Salutare* 1 (2008) 77–95.; KLENNER ZOLTÁN, „A modern menekültügyi rendszer létrehozása és fejlődése a rendszerváltoztatás időszakában Magyarországon”, in *Magyar Rendészet* 3 (2017) 47–60.; LISZKAY-NÉ NAGY ÉVA KATALIN – NAGY PÁLMA ADRIENN, „A menedékjog története”, in *Rendvédelmi füzetek* 1 (2008) 45–71.; SALLAI JÁNOS, „Idegenrendészet (bevándorlás) szabályozása a 19. század utolsó, és a 20. század első évtizedeiben”, in HAUZINGER ZOLTÁN (szerk.), *Migráció és Rendészet*, Budapest 2015, 145–161.

89 Lásd https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wvnvno02b.html,
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_wvnvno01.html (letöltés: 2020. júli-

„A migráció természetes próbálkozásnak tűnik a veszteség kárpótlására, kétségbeesett kísérlet egy valaha volt jó élet újjáépítésére. Ez viszont nem zárja ki azt, hogy ők valóban menekültnek számítanak a nemzetközi jog értelmében, akik keresztényekként az Iszlám Állam általi üldöztetés vagy más szektariánus milíciák fenyegetése előtt menekülnek. E kettős identitásnak (menekültek is és migránsok is) a megértéséhez figyelembe kell vennünk kettős veszteségüket: otthonaikat és reményeiket is elvesztették. Hajléktalanokká, számkivetetteké váltak, mert az otthonukat vagy elvették tőlük, vagy megsemmisítették, a közösségüket elüldözték, szétzilálták, megfélemlítették. A reményeik pedig azért vesztek el, mert gazdaságilag száműzték őket, elveszítették a javaikat és a tőkéjüket, mindazt, amit a generációk az évszázadok során összegyűjtöttek, hogy aztán leszármazottaikra örökül hagyhassák”.⁹⁰

„[...] Ha a hozzánk menekülő menekült ilyen helyzetben van, akkor őt felebarátként tevékenyen és hatékonyan szükséges szeretni, azaz megsegíteni”.⁹¹

2.4. A Hungary Helps Program

A Hungary Helps Programról szóló 2018. évi CXX. törvény (Hhpt.) preambulumban az is rögzítésre került, hogy „a magyar Kormány nemzetközi tevékenységének az emberi méltóság és emberi jogok egyetemes védelme mellett szolgálnia kell a keresztény kultúra, azaz a magyarság értékalapjainak védelmét, valamint a keresztény kultúrkörhöz tartozó veszélyeztetett közösségek megsegítését”. „A törvény biztosítja, hogy gyorsan és hatékonyan jusson el a segítség az üldözöttekhez és a humanitárius katasztrófák áldozataihoz, valamint Magyarország a nemzetközi szinten meghatározóan hozzájáruljon a migrációt is előidéző folyamatok megszüntetésében a helyben történő azonnali segítségnyújtással”.

---

us 23., 27., augusztus 31., december 16.); továbbá pl. Központi Statisztikai Hivatal, Demográfiai évkönyv, 2017 (2018) 139; bmbah.hu kiadványfüzetek (pl. Magyarországra érkezett menedékkérők számának alakulása; menekültügyi hatóság által meghozott döntések – menekültként, oltalmazottként, befogadottként elismerés).

90 HORVÁTH-SÁNTHA – SPEIDL – ABDESSAMAD, *i. m.*, 154.

91 FRIVALDSZKY JÁNOS, „Az üldözöttek és a menekültek keresztényi testvéri megsegítési kötelessége, valamint a globális neoliberális szemléletű migráció multikulturális társadalmat gerjesztő hatásai elleni védekezés szükségessége”, in BPJ2017 163. (161–171.).

A Hhpt. rendelkezéseit kell alkalmazni a Hungary Helps Programra, a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaságra, valamint az Ügynökség által biztosított, az üldözött keresztények megsegítésére irányuló humanitárius segítségnyújtásra [uo., 1. § (1) bekezdés]. Az Ügynökség által biztosított nemzetközi humanitárius segítségnyújtásra a nemzetközi fejlesztési együttműködésről és a nemzetközi humanitárius segítségnyújtásról szóló 2014. évi XC. törvény (NEFE törvény) rendelkezéseit kell alkalmazni [uo., (3) bekezdés]. A Hhpt. alkalmazásában az üldözött keresztények és más vallási kisebbségek megsegítésére irányuló adomány a központi költségvetésből e törvény alapján ellenérték, valamint elszámolási és visszatérítési kötelezettség nélkül a Program céljaival összefüggésben nyújtott pénzbeli és tárgyi támogatás [uo., (5) bekezdés].

A Program célja, hogy az Ügynökségen keresztül a szükségét szenvedő, üldöztetésnek kitett vagy humanitárius katasztrófák sújtotta területen élő embereket és közösségeket megsegítse, a helyben megmaradásukat támogassa, a szabad vallásgyakorlás védelmét előmozdító projekteket támogassa, különös tekintettel az üldözött keresztény és más vallási kisebbségek, továbbá veszélyeztetett közösségek értékmegőrzésére, helyben maradására, illetve az ezen célokat szolgáló adományok nyújtása humanitárius segítségnyújtás keretében a következő formákban: a) orvosi ellátás és az orvosi ellátással összefüggő tárgyi eszközök beszerzése és eljuttatása, a fegyveres konfliktusokban, természeti katasztrófákban megsemmisült épületek, infrastruktúra újjáépítése, b) önkéntes, karitatív, adománygyűjtő és más társadalmi programok, nemzetközi konferenciák és rendezvények megszervezése, koordinálása és lebonyolítása, c) a szabad vallásgyakorlás előmozdítása, az üldözött keresztény és más vallási kisebbségek értékmegőrzése, valamint d) tárgyi adományok eljuttatása [uo., 2. § (1) bekezdés]. A Program Magyarország nemzetközi fejlesztéspolitikai tevékenységében történő részvétele keretében támogatást nyújt a) oktatási, nevelési intézmények támogatása és építése, b) a helyben történő munkahelyteremtést célzó képzések, valamint ösztöndíjprogramok létrehozása, támogatása és lebonyolítása érdekében [uo., (2) bekezdés]. Az adomány nyújtása keretében különös figyelemmel kell lenni az üldözött keresztények és más vallási kisebbségek által létrehozott és üzemeltetett intézményekre és az általuk végzett egyéb humanitárius tevékenységre [uo., (3) bekezdés; vö. pl. uo., 3. §]. A Hhpt. 7. § (7) bekezdése szerint központi költségvetési támogatásként a) a (3) bekezdés a) pontja szerinti befizetések, adományok előző naptári

évi összegével azonos rendszeres, központi költségvetésből származó támogatás, amelynek összege megegyezik azzal az összeggel, mint amennyi az Ügynökség bevételeinek 1 milliárd forint összegre való kiegészítéséhez szükséges, b) a központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott az a) pont alá nem tartozó támogatás illeti meg az Ügynökséget.

A Hhpt. 8. §-a alapján az Ügynökség átlátható működését, illetve működésének nyilvánosságát az Ügynökség által működtetett internetes honlap is biztosítja; a honlapon közzé kell tenni a) az Ügynökség működésére vonatkozó valamennyi jogszabályt, belső szabályozó eszközt és egyéb rendelkezést, b) az Ügynökség részére juttatott adományok, támogatások éves összegét. A Hhpt. 9. § (5)–(6) bekezdése tartalmazza, hogy a Kormánynak az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős tagja (miniszter) szükség szerint, de legalább évente egyszer, május 31-ig tájékoztatja a Kormányt az Ügynökség tevékenységéről és működéséről; a Kormány évente egyszer beszámol az Országgyűlésnek az Ügynökség előző évi tevékenységéről és működéséről, valamint e törvény alkalmazásának tapasztalatairól; a beszámolót a honlapon nyilvánosságra kell hozni.

A Hhpt. általános indokolásában olvasható, hogy „[a] Program eredeti funkcióján túllépve a jövőben kiterjed olyan segítségnyújtási projektekre is, amelyek célja, hogy emberi jogi alapon a fejlődő országokban élő üldözött keresztényeket támogassa, mely közösségek gyakran válnak fundamentalista vallási csoportok által elkövetett emberiségellenes bűncselekmények áldozataivá. Magyarország fontosnak tartja, hogy részt vegyen abban a nemzetközi küzdelemben, amelyet a vallás szabad gyakorlásáért és a lelkiismereti szabadságért vívnak”.⁹²

2.5. A NEFE törvény

A NEFE törvény 4. §-a akként rendelkezik, hogy Magyarország a nemzetközi humanitárius jog, a nemzetközi menekültjog és a nemzetközi

92 Vö. pl. a Hungary Helps Program megvalósításával kapcsolatos feladatokról szóló 1767/2018. (XII. 21.) Korm. határozat, a Hungary Helps Programról szóló 244/2017. (VIII. 28.) Korm. rendelet; korábban: az üldözött keresztények megsegítéséért felelős helyettes államtitkárság egyes feladatairól és az ahhoz szükséges források biztosításáról szóló 1829/2016. (XII. 23.) Korm. határozat, az üldözött keresztények segítéséért felelős helyettes államtitkár feladatellátásához szükséges intézkedésekről szóló 1513/2016. (IX. 22.) Korm. határozat. Lásd pl. AZBEJ TRISTAN – KÓRÉ ANDRÁS – TÓTH BÁLINT PÉTER, „A magyar állam szerepvállalása az üldözött keresztény közösségek védelme érdekében”, in BPJ2018 25–27., 31–32. (25–32.).

emberi jogi egyezmények alapján, az európai uniós szakpolitikával összhangban nemzetközi humanitárius segítségnyújtási tevékenységet végez. E törvény 9. § (1)–(2a) bekezdése szerint a nemzetközi humanitárius segítségnyújtás kormányzati koordinációját az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős látja el; ennek során kiemelt figyelmet fordít a Kormány által elfogadott nemzetközi humanitárius segítségnyújtási stratégiák és szakpolitikai koncepciók megvalósítására; a nemzetközi humanitárius segítségnyújtási felajánlással kapcsolatos döntéseket az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős hozza meg, figyelembe véve a nemzetközi szervezetek, valamint a Nemzetközi Vöröskereszt és Vörösféldhold Mozgalom által készített felhívásokat; az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős miniszter a nemzetközi humanitárius segítségnyújtás kormányzati koordinációja keretében folytatott tevékenységéről és a nemzetközi humanitárius segítségnyújtási felajánlással kapcsolatos döntéseiről folyamatosan tájékoztatja a külpolitikáért felelős minisztert. A 10. § (2) bekezdése alapján nemzetközi katasztrófa-segítéskérés esetén a katasztrófák elleni védekezésért felelős miniszter az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős miniszterrel együttműködve biztosítja a nemzetközi humanitárius segítségnyújtással való összhang megteremtését.

A NEFE törvény 11. § (2) bekezdése magában foglalja, hogy a külpolitikáért felelős miniszter a nemzetközi fejlesztési együttműködési, az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős miniszter a nemzetközi humanitárius segítségnyújtási tevékenység hatékonyságának növelése érdekében a projektalapú tevékenység ellátását elősegítő ügynökséget működtet. A 12. § alapján a külpolitikáért felelős miniszter a nemzetközi fejlesztési együttműködés, az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős miniszter a nemzetközi humanitárius segítségnyújtás vonatkozásában az oktatásért felelős miniszterrel együttműködnek e tevékenységek hazai társadalmi támogatottságának növelése érdekében, és ennek részeként a fiatal generáció szemléletformálásában, az önkéntesség szerepének erősítésében és a globális felelősségvállalásra nevelés előmozdításában. A nemzetközi fejlesztési együttműködés költségigényét a külpolitikáért felelős miniszter, a nemzetközi humanitárius segítségnyújtási tevékenység költségigényét az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program meg-

valósításáért felelős miniszter terjeszti elő Magyarország nemzetközi és európai uniós vállalásainak figyelembe vételével (uo., 13. §). A költségvetési támogatással megvalósuló nemzetközi fejlesztési együttműködési tevékenységekről a külpolitikáért felelős miniszter, a nemzetközi humanitárius segítségnyújtási tevékenységekről az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős miniszter nyilvánosan hozzáférhető adatbázist vezet (uo., 14. §). A külpolitikáért felelős miniszter a nemzetközi fejlesztési együttműködés, az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős miniszter a nemzetközi humanitárius segítségnyújtás vonatkozásában minden év október 31-ig jelentést készít a Kormány részére az előző évi tevékenységről; a jelentést, annak Kormány általi elfogadását követően, a külpolitikáért felelős miniszter, illetve az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős miniszter az általa vezetett minisztérium honlapján nyilvánosságra hozza (uo., 15. §).⁹³

A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 94/2018. (V. 22.) Korm. rendelet 14. § (1) bekezdés 19. pontja alapján a Miniszterelnökséget vezető miniszter a Kormány üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős tagja; a 30/A. § értelmében a miniszter üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért való felelőssége keretében ellátja – a kormányzati nemzetközi humanitárius segítségnyújtás koordinációjáért és irányításáért való feladatkörében eljáró külpolitikáért felelős miniszterrel együttműködve – a keresztény vallásuk miatt üldözöttek megsegítése, valamint a Hungary Helps Program keretében egyéb humanitárius cél érdekében végzett kutatási elemző, koordinációs és nemzetközi humanitárius feladatokat.

2.6. Az üldözött keresztények anyagi támogatása

Magyarország 2020. évi központi költségvetéséről szóló 2019. évi LXXI. törvényben az üldözött keresztények segítésének feladataira 4.220,0 millió forint van előirányozva (lásd: e törvény 1. melléklet XI. Üldözött keresztények segítésének feladatai): Ösztöndíjprogram támogatása: 920,0 millió

---

93 Lásd továbbá pl. uo., 15/A-15/C. §, 16. § (3) bekezdés, a nemzetiségi és egyházi célú fejezeti kezelésű előirányzatok kezeléséről és felhasználásáról szóló 2/2019. (III. 19.) TNM rendelet, az Üldözött Keresztények Megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős államtitkárság elhelyezése érdekében szükséges intézkedésekről szóló 1532/2018. (X. 25.) Korm. határozat.

Ft; Hungary Helps Program: 3.000,0 millió Ft; Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zrt. szakmai feladatainak ellátása: 300,0 millió Ft.

Magyarország 2021. évi központi költségvetéséről szóló 2020. évi XC. törvény 1. mellékletének XI. fejezetében a Hungary Helps Programhoz kapcsolódó támogatások 2021. évi előirányzata: 3 800,0 millió Ft működési kiadás.

Magyarország szerepvállalásához lásd például a Hungary Helps Program keretében a Jeruzsálemi Latin Patriarchátus iskoláinak támogatásáról szóló 1413/2020. (VII. 15.) Korm. határozat; az UNESCO kulturális világörökség részét képező Crac des Chevaliers keresztes lovagvár rekonstrukciójának Hungary Helps Program keretében történő megsegítéséről szóló 1321/2020. (VI. 12.) Korm. határozat; egyes egyházi célú beruházásokhoz és egyéb feladatokhoz szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 1808/2019. (XII. 27.) Korm. határozat; a Hungary Helps Program keretében a jeruzsálemi Terra Sancta Múzeum bővítésének támogatásáról szóló 1699/2019. (XII. 10.) Korm. határozat; a központi költségvetés címrendjének a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zrt. szakmai feladatainak ellátása jogcímmel történő kiegészítéséről szóló 1565/2019. (X. 4.) Korm. határozat; az iraki jezidi menekültek helyben maradását és hazatérését támogató projektek megvalósításáról és a Hungary Helps Program keretében történő támogatásáról szóló 1510/2019. (VIII. 23.) Korm. határozat; a Hungary Helps Program keretében az Etióp Ortodox Tewahido Egyház, az Etióp Katolikus Egyház és a Jézus Helye Etióp Evangéliumi Egyház projektjeinek támogatásáról szóló 1381/2019. (VI. 26.) Korm. határozat; a nigériai katolikus Sokotoi Egyházmegye és a protestáns Church of Christ in Nations egyház projektjeinek támogatásáról szóló 1352/2019. (VI. 11.) Korm. határozat; a rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartalékból történő előirányzat-átcsoportosításról és egyes Korm. határozatok módosításáról szóló 1104/2017. (III. 6.) Korm. határozat, valamint a libanoni templomrekonstrukciós projekt támogatásáról szóló 1459/2017. (VII. 19.) Korm. határozat módosításáról szóló 1317/2019. (V. 30.) Korm. határozat; a szíriai trappista-ciszterci nővérek projektjeinek a Hungary Helps Program keretében történő támogatásáról szóló 1306/2019. (V. 27.) Korm. határozat; a Szír Ortodox Egyház projektjeinek támogatásáról szóló 1305/2019. (V. 27.) Korm. határozat; a „II. Nemzetközi Konferencia a Keresztényüldözésről” elnevezésű rendezvény 2019. évi megtartásáról szóló 1304/2019. (V. 27.) Korm. határozat; a Hungary Helps Program

keretében a szíriai Melkita Görögkatolikus Egyház projektjeinek támogatásáról szóló 1178/2019. (IV. 3.) Korm. határozat; Richárd Testvér Kongói Betegekért Alapítvány programjának támogatásáról szóló 1664/2018. (XII. 6.) Korm. határozat; a moszuli szír katolikus és szír ortodox érsekség projektjeinek támogatásáról szóló 1663/2018. (XII. 6.) Korm. határozat; a „Nyitott Kórházak” elnevezésű szíriai humanitárius kezdeményezés támogatásáról szóló 1605/2018. (XI. 27.) Korm. határozat; a Szíria és Libanon Nemzeti Református Zsinat és a Szíriai Örmény Református Egyházak Közössége projektjeinek támogatásáról szóló 1516/2018. (X. 17.) Korm. határozat; a libanoni Antióchiai Szír Maronita Katolikus Egyház projektjei megvalósítását elősegítő kormányzati hozzájárulásról, valamint egyes kormányhatározatok módosításáról szóló 1450/2018. (IX. 21.) Korm. határozat; az Erbili Káld Katolikus Érsekség Alkos-i iskolaépítési projektjének támogatásáról szóló 1242/2018. (V. 4.) Korm. határozat; az Asszír Keleti Egyház projektjeinek támogatásáról szóló 1170/2018. (III. 27.) Korm. határozat; a Jeruzsálemi Latin Patriarchátus Jordániai Vikariátus projektjeinek támogatásáról szóló 1119/2018. (III. 19.) Korm. határozat; az Erbili Káld Katolikus Érsekség által alapított Szent József Kórház gyógyszerellátásának további támogatásáról szóló 1088/2018. (III. 13.) Korm. határozat; az Aleppói Görög Katolikus Érsekség oktatási fejlesztésének támogatásáról szóló 2147/2017. (XII. 29.) Korm. határozat; a nigériai Maiduguri Katolikus Egyházmegye oktatási és egészségügyi fejlesztéseinek támogatásáról szóló 1809/2017. (XI. 8.) Korm. határozat; a libanoni templomrekonstrukciós projekt támogatásáról szóló 1459/2017. (VII. 19.) Korm. határozat; a közel-keleti térségben élő üldöztetést szenvedő keresztények támogatásáról szóló 1162/2017. (III. 27.) Korm. határozat módosításáról szóló 1270/2017. (V. 29.) Korm. határozat; a közel-keleti térségben menekültként élő keresztény gyermekek oktatásának támogatásáról szóló 1157/2016. (IV. 5.) Korm. határozat.⁹⁴

94 Lásd továbbá pl. hungaryhelps.gov.hu közérdekű adatok (Támogatások és adományok 2020); miniszterelnökségi, államtitkársági honlap 2019. december 11., 2020. február 18., 20., 26., március 3., április 16., május 14., július 16., augusztus 4., 5.; AZBEJ TRISTAN, „Magyarország iraki segítségnyújtása a »Hungary Helps Program« gyakorlatában”, in BPJ2019 43–56.; KÓRÉ ANDRÁS, „Magyarország történelmi szerepvállalása az üldözött keresztények védelmében és jelenlegi erőfeszítései az afrikai keresztény közösségek támogatásaiban”, in BPJ2019 95–107. (89–109.); TARCSAY PÉTER, „Hogyan segítik a visegrádi országok az üldözött keresztényeket?”, in BPJ2019 232. (229–236.); AZBEJ – KÓRÉ – TÓTH, *i. m.*, 27–29.; JUNGERT (2018) *i. m.*, 273., 282.; Rétvári Bence, 2017. október 3. napján kelt, 51687-1/2017/PARL iktatószámú, országgyűlési képviselői kérdésre adott parlamenti államtitkári válasz.

Az „Ösztöndíjprogram Keresztény Fiataloknak” elnevezésű ösztöndíjprogramról és a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet módosításáról szóló 120/2017. (VI. 1.) Korm. rendelet 1. §-a szerint az „Ösztöndíjprogram Keresztény Fiataloknak” program a Kormány által alapított ösztöndíj, amelynek célja, hogy a) lehetőséget biztosítson felsőfokú tanulmányok – beleértve a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (Nftv.) 16. §-a szerinti doktori képzést is – folytatására Magyarország államilag elismert felsőoktatási intézményeiben keresztény fiatalok számára, akiknek származási országában a keresztény közösségek vallási üldöztetésnek, fenyegetésnek vannak kitéve, vagy a szabad vallásgyakorlásban korlátozást szenvednek el, továbbá b) hozzájáruljon az a) pont szerinti keresztény közösségek szülőföldjükön való boldogulásához. E Korm. rendelet 2. § (1)–(5) bekezdése alapján az ösztöndíjprogram működtetéséért az üldözött keresztények megsegítéséért és a Hungary Helps Program megvalósításáért felelős miniszter – az oktatásért felelős miniszterrel együttműködve – felel; az ösztöndíjprogram végrehajtását a miniszter látja el azzal, hogy a 4. §-ban meghatározott feladatokat a Hungary Helps Ügynökség Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság útján látja el. Az ösztöndíjprogram működtetésének pénzügyi fedezete a miniszter által vezetett minisztérium költségvetési fejezetében kerül tervezésre; a miniszter biztosítja az ösztöndíjprogramban részt vevő magyar felsőoktatási intézmények részére juttatandó forrást, az ösztöndíj, így a havi pénzbeli juttatás, az önköltség, a lakhatási támogatás, az egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság biztosításának, valamint a lehetséges kiegészítő biztosítás összegét, ideértve a kapcsolódó és szükségszerűen felmerülő, idegennyelv-használatból eredő költségeket is, továbbá biztosítja az ösztöndíjprogram működtetésének a felsőoktatási intézménynél felmerülő költségeit, valamint a féléves utazási támogatás összegét. Az ösztöndíjast – az ösztöndíjszerződés időtartamára – ösztöndíjként az alábbi juttatások illetik meg: a) mentesség a képzés önköltségének megtérítése alól, b) havi pénzbeli juttatás, amelynek összege az Nftv. 114/D. § (1) bekezdés a) pontja által meghatározott éves hallgatói normatíva 100%-a, doktori képzésben részt vevők esetén az Nftv. 114/D. § (1) bekezdés b) pont ba) és bb) alpontjai által meghatározott éves támogatás tizenketted része, c) kollégiumi elhelyezés vagy lakhatási támogatás, d) intézményi könyvtár ingyenesen igénybe vehető szolgáltatásainak használata, e) egészségügyi szolgáltatás, valamint a szolgáltatás igénybevételéért

tele esetén az idegennyelv-használatból eredő, igazolt költségek megtérítése vagy az egészségügyi ellátás során szükséges idegennyelv-használatból eredő költségeket fedező kiegészítő magánbiztosítás, f) félvétenkénti utazási támogatás, amelynek pontos összegét az adott évre vonatkozóan az ösztöndíjprogram működési szabályzata tartalmazza.⁹⁵

Magyarország kiállítását a keresztényüldözés és a közel-keleti és afrikai népiirtás elítéléséről és az üldözöttek támogatásáról szóló 36/2016. (XII. 19.) OGY határozat is egyértelműen jelzi.⁹⁶

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat 1. melléklet 13. pontja azt is tartalmazza, hogy „[k]iemelt felelősséget érzünk a határon túli magyar közösségek szülőföldjükön történő boldogulásának előmozdítása és az üldözött keresztény kisebbségek védelme iránt”; a 140. pont szerint: „A védelmi relációjú együttműködési feladatok mellett növekvő fontossággal bír a humanitárius segélyek kialakításának, összeállításának és a válságrégiókba történő eljuttatásának koherens rendszerben történő bonyolítása. Ez a tevékenység kulcsfontosságú abban is, hogy Magyarország segítséget tudjon nyújtani az üldözött keresztény kisebbségeknek, világszerte”.

2.7. Keresztények védelmét is szolgáló, vallásszabadsággal kapcsolatos törvényi rendelkezések

A fentiekben szereplő rendelkezések mellett a keresztények védelmét például az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdés, XV. cikk (2) bekezdés, a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (Smtv.) 17. § (1)–(2) bekezdés, 20. § (5) bekezdés, a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (Mttv.) 14. §, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:54. § (5) bekezdés, a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) 188. §, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 215. § b) pont, 332. § b) pont, 371. § (3) bekezdés b) pont bb)-bc) alpont, (4) bekezdés b) pont szabályai is szolgálják.

95 Lásd továbbá pl. *uo.*, 3–9. §; AZBEJ – KÓRÉ – TÓTH, *i. m.*, 29–30; <https://ppke.hu/aktualis/aktualitasok/bucsuebed-az-okf-program-resztvevoinek>: „Az évente 100 ösztöndíjasból a 2019/2020. tanév 2. félévében közel 50 fő diplomázott az ország különböző nagy egyetemlein. [...]” (2020. július 22.).

96 Lásd KÓRÉ (2019), *i. m.*, 93–94.

2.8. Összefoglalás

Az üldözött keresztények jogi védelme, megsegítése, támogatása a mai Magyarországon az általános, minden jogalanyra kiterjedő szabályozáson túl több jogág különös, illetve speciális normái által is jelentős, kiemelkedő mértékben biztosított. E többszintű (pl. alaptörvényi, törvényi, kormányrendeleti, miniszteri rendeleti) reguláció megjelenik az alkotmányjogban, a polgári jogban, a közigazgatási jogban, a pénzügyi jogban, a szabálysértési jogban és a büntetőjogban is. Az üldözött keresztények emberi, személyes és közösségi mivoltuk, vallásszabadsághoz való joguk és – Magyarország keresztény kultúrájának alkotmányos védelmével is összefüggésben – kereszt(ény)ségük alapján részesülnek mindebben. Ehhez az Alaptörvény, az Ehtv., az Smtv., az Mttv., a Ptk., a Szabs. tv., a Btk., a Met., a Vhr., a Hhpt., a NEFE törvény, Magyarország 2018., 2019., 2020., 2021. évi központi költségvetéséről szóló törvények, valamint egyéb, említett jogszabályok, határozatok rendelkezései is jelentékeny mértékben hozzájárulnak. Kétségtelen, a menekültügy, a menedékjogi szabályozás, oltalom – és a (pl. gazdasági) (be)vándorlás, -reguláció is, a maga elméletével, magyar, európai uniós, nemzetközi bírósági és egyéb gyakorlatával, szakirodalmával,⁹⁷ olyan összetett, szerteágazó, részletes, mély, nehéz és súlyos, életbevágó terület [vö. pl. üldözöttek, menekültek – nemcsak keresztények, hanem egyetemesen (mindenki) – élethez, testi épességhez, egészséghez, emberi méltóság tiszteletben tartásához való alapvető emberi joga, terrorizmus, nemzetbiztonság, jogos védelem;⁹⁸ ellátások, támogatások, feltételek, célország, illetve tranzitország, társadalom, állam, nemzetgazdaság, közösségek, egyének teherbíróképessége, biztonságos harmadik ország, szolidaritás, arányosság, mérték(letesség), 'választóvonal' kérdése⁹⁹], amelyen belül – a jelentősen eltérő politikákból, megközelítésekből, hangsúlyokból is adódóan – rendkívül éles, markáns véleménykülönbségek, sőt, túlzó megfogalmazások, konfliktusok is sűrűn előfordulnak.¹⁰⁰ Magyarország a keresztény kultúra

97 Lásd az elmúlt évben pl. KLENNER ZOLTÁN – SZÉP ÁRPÁD – VAJKAI EDINA, *Menekültügyi ismeretek*, Budapest 2019, 235.

98 Lásd pl. HAUZINGER ZOLTÁN, *A migráció és a külföldiek büntetőjogi megjelenése*, Pécs 2018, 242; LAUFER BALÁZS, „A migráció kockázatai és nemzetbiztonsági kezelésük”, in HAUZINGER ZOLTÁN (szerk.), *Migráció és Rendészet*, Budapest 2015, 85–104.; VAJKAI EDINA ILDIKÓ, „A migrációs válság biztonságpolitikai aspektusai”, in TÁLÁS PÉTER (szerk.), *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság. Tanulmányok*, Budapest 2017, 35–47.

99 Lásd pl. Vhr. 15. § (1)–(3) bekezdés, 37–37/B. §.

100 Lásd pl. KÖVES, *i. m.*, 79.; TÓTH (2015), *i. m.*, 61.

védelmét, a keresztény kultúrkörhöz tartozó veszélyeztetett, üldözött közösségek megsegítését, támogatását – a hivatkozott források tanúsága szerint, 2020-ban is – kiemelten szolgálja. „A közel-keleti üldözött keresztények tudatos, vállalt megsegítésével feléledhet az eltűnni látszó keresztény európai identitás [...]”.¹⁰¹

„Ebben a rendkívüli történelmi helyzetben Atyám egy óriási lehetőséget adott Európának azzal, hogy Európa még bizonyíthatja: az irgalmasság és a szeretet Evangéliumát ragyogtatja a világ felé”.¹⁰²

---

¹⁰¹ FRIVALDSZKY, *i. m.*, 167.

¹⁰² *Lábady, i. m.*, 151.